

נספח א: המתוחות והסתומות בחלקים החסרים מן הכתר

המקום	מלה	הערת	סוג	המקום	מלה	הערת	סוג
ראשונה	קמחי	הפרשה	הפרשה	ראשונה	קמחי	הפרשה	הפרשה
נביאים ¹	ל, א	הדבר	[פ] כן	פ			
מלכים ב	ד	ואלה	משושש"פ	פ			
יד, כג	י	ואתה	סב"ה	ס			
טו, א	יב	כי	פ"א	ס			
ח	יח	כה	[ס] כן	ס			
יג	כג	הנה	סב"ה	ס			
טז	כה	בעת	בכלי"פ	—			
יז	לא, א	כה	פ"א	ס			
כג	ו	כי	משושש"פ	פ			
כו	ט	שמעו	ב"כ משושש"פ	פ			
לב	יד	כה	[פ] כן	פ			
לו	טו	כה	סב"ה	ס			
טז, א	כ	הציבי	סב"ה	ס			
ו	כב	כה	שש"פ	פ			
יז, א	כו	הנה	[ס] כן	ס			
ז	ל	הנה	סב"ה	ס			
כד	לד ³	כה	פ"א	ס			
יח, א	לב, טו	כי	[ס] כן	ס			
ט	טז	ואתפלל	שש"פ	פ			
יג	עמוס			פ			
ירמיהו	ט, א	ראיתי	בכ"פ	פ			
כט, י	ז	הלוא	בכ"פ	פ			
סז	יג	הנה	[פ] כן	פ			
גשלים בס"ש [==בסוף שיטה] וג' פנויות. ⁴							
עובדיה (אין פרשיות)							
גשלים באמצע שיטה ועוד שתי שיטות פנויות,							
ומתחיל "יהי דבר" (יונה א, א) בשיטה ג' מהפנויות[ת].							

- בכתר חסרים קסעים אלה מגביאים: מלכים ב יד, כא - יח, יג; ירמיה כ, ט - לא, לד; לב, א-ה, ח-יב, יד-יט, כא-כד; עמוס ח, יג - מיכה ה, א; צפניה ג, כ - זכריה ט, יז.
להסבר הסימנים שרשם קמחי ראה לעיל, סעיף 2.2.1. לשם הבהירות נרשם בסור השמאלי בסבלה זו אם הפרשה פתוחה או סתומה.
- בסוגריים מרובעים - רישומים שהיו בתנ"ך לפני בדיקת הכתר בידי קמחי.
- חלקים מפרק לא בירמיה מצויים גם היום בכתר. הפרשיות שבחלקים אלה לא נרשמו פה.
- קמחי העיר על הרווחים בין ספר לספר בכתר, והכאנו ברשימה זו גם את דבריו בעניין זה.

5. בתנ"ך קמחי חסר הקסע שמיונה ב, ב' (אלה"ה) עד סוף ספר יונה. הנתונים על פרשיות הכתר בחלק זה הם על פי מגילת גביאים של ספר תרי"עשר מביח הכנסת ע"ש הגר"א בשכונת שערי-חסד. מגילת גביאים זו נכתבה על פי תנ"ך-קמחי וראה לעיל, סעיף 2.2.3.

6. בסוף ספר מ"כה קמחי מעיר: "ההפסק כמו ביונה". בכתר ספר מ"כה מסתיים באמצע שיטה, ואחר כך רווח של שתי שורות ומתחיל ספר גחום. מלשון ההערה לא ברור אם כך היה המצב לפני ספר יונה (כפי שקמחי מעיר בסוף עובדיה) או בסוף ספר יונה. סופו של ספר יונה חסר גם מן הכתר וגם מתנ"ך-קמחי, ואין ידיעה ממקור אחר על צורת הרווח שם.

7. בסוף ספר צפניה קמחי מעיר כנ"ז, וכוונתו, כנראה, שהרווח בין צפניה לחגי הוא שלוש שורות, כנזכר לגבי הרווח בין חבקוק לצפניה. גם בסוף ספר חגי רשומה המלה כנ"ז.

8. בשולי התנ"ך נרשמה המלה סתומה, וזאת משום שסימונו המקורי של קמחי לא היה ברור דיו. אולם משיטת סימונו של קמחי ברור שכתוון לפרשה פתוחה, כי בתנ"ך היה רשום ס, ואילו הייתה פה פרשה סתומה בכתר היה קמחי רשום כ, ולא כנ"ז. גם במגילת גביאים מביח-כנסת הגר"א, שנכתבה על פי תנ"ך-קמחי, מוצה כאן פרשה פתוחה.

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
כ	כה.. עד	משושש"פ	פ	כג,	א מזמור	שש"פ	פ
כג	כה.. בימים	סב"ה	ס	א ₂	ה'	ה	ס
ס,	א משא	ב"כ שש"פ	פ	כד,	א לדוד	שש"פ	פ
ס	גילי	[ס] כן	ס	א ₂	לה'	פ	פ
				כה,	א לדוד	פ	פ
				א ₂	אליך	ה	ס
כתובים⁹							
תהלים¹⁰							
סז,	א מכתם	פ	פ	ד,	א הנך	ס בכתר	ס
א ₂	שמרגי	פ	פ	ח	אתי	ס	ס
יו,	א תפלה	שש"פ	פ	ה,	ב אני	ס	ס
א ₂	שמעה	פ	פ	ו,	אנה	בכלי"פ	—
יח,	א למנצח	שש"פ	פ	י	מי־זאת	סב"ה	ס
א ₂	אשר	פ	פ	יא	אל־גנת	פ"א	ס
יט,	א למנצח	שש"פ	פ	ז,	יב לכה	ס	ס
ב	השמים	פ	פ	ח,	ח אחות	ס	ס
כ,	א למנצח	פ	פ	אחר שיה"ש קהלת וש"ש פ' הפסק.			
ב	יענך	פ	פ	קהלת			
כא,	א למנצח	פ	פ	א,	יב אני	בכ"פ	פ
ב	ה'	פ	פ	ב,	א אמרתי	[—] כן	—
כב,	א למנצח	שש"פ	פ	ג,	א—ח (שירת העתים) ¹¹		
א ₂	מזמור	ה	ס	ה,	א אל־תבהל	בכלי"פ	—
				אחר קהלת איכה ושתי שיטות פנויות.			

9. בכתר חסרים קטעים אלה מכתובים: תהלים סז, א – כה, א; וכן משיר השירים ג, יא עד סוף התנ"ך. מגילת רות וספר דברי הימים מופיעים בכתר לפני שיר השירים, ואינם חסרים.
10. הובאו פה רק ההפסוקים שבפסוק הראשון בכל מזמור. קמחי סימן גם את הרווחים שהגיה הסופר באמצעי השורות, כנהוג בספרי אמ"ת.
11. קמחי: פתוח מימין ומשמאל ובסוף השיטה ועת ואח"כ כל עת ועת זאח"ז [= זה אחר זה], היינו כל הפסוק מימין השיטה והעתים בשיטה משמאל: ועת
עת
ועת
עת בשמאל.

עכ"ל קמחי. הכוונה היא לצורה הזו:

עת ללדת ועת

למות עת

לסעת ועת

לעקור נטוע עת וכו'. על דרך כתיבת "שירת העתים" ראה ברויאר, כתר,

עמ' 154–156.

התנ"ך והתנ"ך של רש"י ילין: נספח א

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
איכה	ו ויחמס	ס	ס	א, ג	גלתה	סב"ה	ס
ד	ח חשב	פ"א	ס	ד	דרכי	פ"א	ס
ו	ט טבעו	פ"א	ס	ו	ויצא	ס	ס
ז	י ישובו	ס	ס	ז	זכרה	פ"א	ס
ח	יא כלו	פ"א	ס	ח	חטא	ס	ס
ט	יב לאמתם	ס	ס	ט	טמאתה	פ"א	ס
י	יג מה	ס	ס	י	ידו	ס	ס
יא	יד גביאיך	ס	ס	יא	כל-עמה	פ"א	ס
יב	טו ספקו	ס	ס	יב	לוא	ס	ס
יג	טז פצו	ס	ס	יג	ממרום	ס	ס
טו	יז עשה	ס	ס	טו	סלה	ס	ס
סז	יח צעק	פ"א	ס	סז	על-אלה	סב"ה	ס
יז	יט קומי	ס	ס	יז	פרשה	ס	ס
יח	כ ראה	פ"א	ס	יח	צדיק	ס	ס
יט	כא שכבו	ס	ס	יט	קראתי	פ"א	ס
כ	כב תקרא	ס	ס	כ	ראה	סב"ה	ס
כא	א ג, אני הגבר	ב"כ שש"פ	פ	כא	שמעו	פ"א	ס
כב	ב-סו (כל הפרק) ¹²		ס	כב	תבא	ס	ס
א, ב, א	ד, א איכה יועם בכת"ר		פ	א, ב, א	איכה [פ] כן		ס
ב	חשוש"פ		פ	ב	בלע	פ"א	ס
ג	ב בני	ס	ס	ג	גדע	סב"ה	ס
ד	ג גם	ס	ס	ד	דרך	פ"א	ס
ה	ח חשך	ס	ס	ה	היה	סב"ה	ס

12. קמחי: אני הגבר מתחיל בעמוד קצר כדרכו, ומלת עברתו בשיטה בית ומפסיק בסתומה, ומתחיל אותי בסוף שיטה, ובשיטה ג' מתחיל נתג עד אור. ובשיטה ד' מתחיל אור ומפסיק בסתומה ומתחיל אך וכן כל הס' [מן]. ש"ד (ז) בין כל פסוק שיעור סתומה ואח"כ שיטה כולה כתובה כזה:

* *

* *

עכ"ל. *

בגוף התנ"ך קמחי מסמן אות א לפני המלה האחרונה בכל פסוק (עברתו, אור, היום, וכו') לסמן שהמלים כתובות בראש השורה. לפני המלה הראשונה של כל פסוק הוא מסמן ב, ואחריה הוא מסמן עיגול קטן (במלים אותי, אך, בלה וכו') לסימן שמלים אלו כתובות בסוף השורה לאחר רווח של סתומה. גם במקרה של מלים מוקפות רק מלה אחת כתובה בראש השורה ובסופה. [בפסוק מו חסר סימן א לפני המלה איבינו; אולי בגלל קרע בתנ"ך-קמחי].

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
ט	טובים	סב"ה	ס	ז, ה	*המלך	פ"א	ס
י	ידי	פ"א	ס	ט	*חרבונה	ס	ס
יא	כלה	סב"ה	ס	ח, א	ביום	משוש"פ	פ
יב	לא	סב"ה	ס	ג	ותוסף	[ס] כן	ס
יג	מחטאות	סב"ה	ס	ז	*המלך	[ס] כן	ס
טו	סודו	סב"ה	ס	טו	ומרדכי	[ס] כן	ס
טז	פני	סב"ה	ס	ט, ו-י	(עשרת בני המן) כבפנים ¹⁴		
יז	עודינה	סב"ה	ס	כ	ויכתב	ס	ס
יח	צדו	סב"ה	ס	כט	ותכתב	[ס] כן	ס
יט	קלים	סב"ה	ס	י, א	וישם	[ס] כן	ס
כ	רוח	סב"ה	ס	נשלם בסוף השיטה ושני פנויות ומתחיל אחר אסתר דניאל.			
כא	שישי	סב"ה	ס	דניאל			
כב	תם	סב"ה	ס	ב, א	ובשנת	סב"ה	ס
ה, א	זכר	שש"פ	פ	יד	באדין	סב"ה	ס
יט	אתה	פ	פ	יז	אדין	פ"א	ס
ח"ש ושתי שיטות ומתחיל אסתר.				כה	אדין	פ"א	ס
אסתר				כט	אנתה	סב"ה	ס
א, ט	גם	[ס] בכלי"פ	—	לא	אנתה	ס	ס
י	ביום	ס	ס	מו	באדין	ס	ס
יג	*המלך ¹³	[ס] בכלי"פ	—	א, ג	נבוכדנצר	משוש"פ	פ
טז	*מומכן	משוש"פ	פ	יג	באדין	בכלי"פ	—
ב, א	אחר	משוש"פ	פ	יט	באדין	ב"כ פ	פ
ה	איש	פ ב"כ	פ	כד	אדין	פ	פ
יא	ובכל-יום	ס	ס	כו	באדין	בכלי"פ	—
כא	בימים	פ"א	ס	לא	נבוכדנצר	משוש"פ	פ
ג, א	אחר	משוש"פ	פ	ד, כו	לקצת	ב"כ פ	פ
ח	*המן	פ"א	ס	ה, א	בלשאצר	פ	פ
ד, א	ומרדכי	[ס] כן	ס	יג	באדין	פ	פ
יג	*מרדכי	פ	פ	יז	באדין	פ	פ
ה, א	ויהי	ב"כ פ"א	ס	ו, א	ודריוש	משוש"פ	פ
ג	*לה	פ"א	ס	יג	באדין	סב"ה	ס
ו, א	בלילה	[ס] כן	ס	טו	אדין	שש"פ	פ
ד	*המלך	ב"כ	ס	טז	באדין	סב"ה	ס
	כמו סתומה		ס				

13. במקרים שהמלה הראשונה בפסוק חוזרת פעמים רבות בפסוקים סמוכים (במלים ויאמר, בני, ועל ידם החזיק וכדומה) צוינה כאן אחת מן המלים הבאות בפסוק ולידה כוכב.

14. בתנ"ך-קמחי מודפסת רשימת עשרת בני המן בשני טורים, בצורה המקובלת: המלה איש ושמות הבנים – בטור הימני; המלים ואת והמלה עשרת – בטור השמאלי.

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
ז, א	בשנת	שש"פ	פ	ד, א	וישמעו	פ	פ
טו	אתכרית	בכ"פ	פ	ו	ובמלכות	בכלי"פ	—
ח, א	בשנת	חצי שיטה ושש"פ	פ	ז	ובימי	ס	ס
ט, א	בשנת	משושש"פ	פ	ח	רחום	פ	פ
י, א	בשנת	סב"ה	ס	יא	דנה	בכלי"פ	—
ד	וביום	משושש"פ	פ	יב	ידיע	פ	פ
יא, א	ואני	פ	פ	יג	כען	סב"ה	ס
יב, ד	ואתה	משושש"פ	פ	יד	כען	סב"ה	ס
חיבת הימין בהתחלת שיטה וניפסק,							
ואחרי[ה] שיטה פנוי[ה] ומתחיל עזרא בר"ש							
[=בראש שיטה].							
עזרא							
א, ז	והמלך	פ	פ	ג	בהזמנא	פ	פ
ט	ואלה	סב"ה	ס	ו	פרשגן	משושש"פ	פ
י	כפורי	ס	ס	ח	ידיע	ס	ס
ב, א	ואלה	משושש"פ	פ	יא	וכנמא	פ	פ
ג	בני פרעש	ס	ס	יג	ברם	פ	פ
ג ואילך	כל סוף פסוק סתומה ¹⁵			טז	אדין	פ	פ
יא	בני בבי	בכאן אפשר לא יש סתומה		א	באדין	פ	פ
לו	הכהנים	ס	ס	ג	בשנת	פ	פ
לז ²	בני ידעיה	שש"פ ¹⁶	פ	ה	ואף	ס	ס
נט	ואלה	פ	פ	ו	כען	פ"א	ס
ס	*דליה	פ"א	ס	יג	אדין	משושש"פ	פ
סא	ומבגי	סב"ה	ס	טז	ועבדו	שש"פ	פ
סב	אלה	פ"א	ס	יט	ויעשו	משושש"פ	פ
סז	גמליהם	פ"א	ס	א	ואחר	שש"פ	פ
סח	ומראשי	פ	פ	ז	ויעלו	שש"פ	פ
ע	וישבו	פ"א	ס	יא	וזה	סב"ה	ס
ג, א	ויגע	ס	ס	יב	ארתחשסתא	פ	פ
א ²	ויאספו	סב"ה	ס	כה	ואנת	פ	פ
ב	ויקם	סב"ה	ס	כו	ברוך	משושש"פ	פ
ח	ובשנה	פ	פ	א	ואלה	משושש"פ	פ

15. קמחי: מכאן אחר כל סוף פסוק סתומה עד שלשת אלפים ושש מאות ושלשים (פס' לה) סתומה. והכהנים שש"פ ומתחיל בני ידעיה בשיטה ב' ואח"כ עד עבדי שלמה וכו' [הכוונה ככל הנראה לעבדי שלמה שבפסוק נח. אם כי גם בפס' נה נזכרים עבדי שלמה] ושוב פ[תוחה].

16. קמחי חוזר ומציין כאן: שש"פ ומתחיל בני ידעיה בשיטה ב'.

17. הקריאה אינה ודאית, אולי שש"פ. ומכל מקום הפרשה פתוחה.

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
ב	*פינחס	ס	ס	כד	ומן	ס	ס
ב ₂	*איתמר	ס	ס	כה	ומישראל	סב"ה	ס
ב ₃	*דויד	ס	ס	כו	*עילם	פ"א	ס
ג	*שכניה	ס	ס	כז	*זתוא	סב"ה	ס
ד	*פחת	ס	ס	כח	כבי	ס	ס
ה	*שכניה	סב"ה	ס	כט	*בני	פ?	פ? ¹⁸
ו	*עדין	פ"א	ס	ל	*פחת	פ"א	ס
ז	*עילם	פ"א	ס	לא	*חרם	ס	ס
ח	*שפטיה	ס	ס	לב	בנימן	ס	ס
ט	*יואב	ס	ס	לג	*חשם	ס	ס
י	*שלומית	ס	ס	לד	*בני	ס	ס
יא	*כבי	סב"ה	ס	לה	בניה	ס	ס
יב	*עוגד	ס	ס	לו	וניה	ס	ס
יג	*ארניקם	סב"ה	ס	לז	מתניה	ס	ס
יד	*בגוי	ס	ס	לח	ובני	ס	ס
טו	ואקבצם	משושש"פ	פ	לט	ושלמיה	ס	ס
יח ₂	מבני מחלי	פ"א	ס	מ	מכנדבי	ס	ס
כ	ומן	ס	ס	מא	עוראל	ס	ס
לא	ונסעה	פ	פ	מב	שלום	ס	ס
לו	ויתנו	פ	פ	מג	*נבו	ס	ס
ט, א	וככלות	פ"א	ס	[בסוף:] פ; בכתור נשלם באמצע השיטה ובשיטה			
י	ועתה	סב"ה	ס	השני' מתחיל דברי נחמ' בלי הפסק שיטה פנוי.			
טו	ה'	ס	ס	נחמיה			
י, א	וכהתפלל	פ	פ	ב, א	ויהי	שש"פ	פ
ב	ויען	פ	פ	י	וישמע	פ	פ
ד	קים	שש"פ	פ	יס	וישמע	פ	פ
ה	ויקם	פתוחה	פ	ג, א	ויקם	פ	פ
ס	ויקבצו	שש"פ	פ	ד	*מרמות	סב"ה	ס
י	ויקם	משושש"פ	פ	ד ₂	*משלם	פ"א	ס
יב	ויענו	סב"ה	ס	ד ₃	*צדוק	פ"א	ס
טו	אך	ס	ס	ה	*התקועים	ס	ס
יח	וימצא	משושש"פ	פ	ו	ואת	פ"א	ס
כ	*אמר	סב"ה	ס	ז	*מלטיה	סב"ה	ס
כא	*חרם	ס	ס	ח	*עזיאל	פ"א	ס
כב	*פשחור	ס	ס	ח ₂	*חנניה	סב"ה	ס
כג	ומן	ס	ס				

18. הקריאה אינה ודאית. פרשה פתוחה במקום כזה בעיצומה של הרשימה היא מוזרה למדי, ואולי הייתה פה סתומה.

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
ט	*רפיה	ס	ס	יז	*עזגד	ס	ס
י	*ידיה	סב"ה	ס	יח	*אדניקים	ס	ס
יא	מדה	ס	ס	יט	*בגוי	ס	ס
יב	*שלום	סב"ה	ס	כ	*עדין	ס	ס
טז	*נחמיה	ס	ס	כא	*אסר	ס	ס
יז	*הלויים	פ"א	ס	כב	*חשם	ס	ס
יז ²	*חשביה	ס	ס	כג	*בצי	ס	ס
יח	*אחיהם	סב"ה	ס	כד	*חרף	ס	ס
כ	*החרה	סב"ה	ס	כה	*גבעון	ס	ס
כא	*מרמות	פ"א	ס	כו	*בית לחם	ס	ס
כג ²	*עוריה	סב"ה	ס	כז	*ענתות	ס	ס
כד	*בגוי	ס	ס	כח	*בית עזמות	ס	ס
כו	והנתינים	סב"ה	ס	כט	*קרית	ס	ס
כז	*החקקים	פ"א	ס	ל	*הרמה	ס	ס
כט	*צדוק	פ"א	ס	לא	*מכמס	ס	ס
כט ²	*שמעיה	סב"ה	ס	לב	*בית אל	ס	ס
לג ²	*משלם	סב"ה	ס	לג	*גבו	ס	ס
לא	*מלכיה	סב"ה	ס	לד	*עילם	ס	ס
לג	ויהי	משושש"פ	פ	לה	*חרם	ס	ס
לו	שמע	משושש"פ	פ	לו	*יירחו	ס	ס
ד, א	ויהי	פ	פ	לו	*לד	ס	ס
ט	ויהי	פ	פ	לח	*סנאה	ס	ס
ה, א	ותהי	פ	פ	לט	הכהנים	שש"פ	פ
ט	ויאמר	פ	פ	מ	*אמר	ס	ס
ו, א	ויהי	משושש"פ	פ	מא	*פשחור	ס	ס
ה	וישלח	פ	פ	מב	*חרם	ס	ס
ח	ואשלחה	פ	פ	מג	הלויים	ס	ס
יד	זכרה	שש"פ	פ	מד	המשרדים	ס	ס
טז	ויהי	פ	פ	מה	השערים	ס	ס
ז, א	ויהי	משושש"פ	פ	מו	הנתינים	פ	פ
ו	אלה	פ	פ	מז	*קירס	ס	ס
ח	*פרעש	ס	ס	מח	*לבנה	ס	ס
ט	*שפטיה	ס	ס	מט	*חנן	ס-פ"א	ס
י	*ארח	ס	ס	נ	*ראיה	ס	ס
יא	*פחת	ס	ס	נא	*גזם	ס	ס
יב	*עילם	ס	ס	נב	*בסי	ס	ס
יג	*ותוא	ס	ס	נג	*בקבוק	ס	ס
יד	*זכי	ס	ס	נד	*בצלית	ס	ס
טז	*בגוי	ס	ס	נה	*ברקוס	סב"ה	ס
טז	*בבי	ס	ס	נו	*נציח	ס	ס

המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה	המקום	מלה ראשונה	הערת קמחי	סוג הפרשה
נז	*עבדי	ס	ס	סו	ראשי	פ"א	ס
נח	*יעלא	ס	ס	כא	מגפיעש	כמו סתומה בכתר ס ¹⁹	ס
נט	*שפטיה	ס	ס	לה	והגרלות	סב"ה	ס
נט ²	*פכרת	ס	ס	יא, ג	ואלה	משושש"פ	פ
ס	כל	ס	ס	ז	ואלה	שש"פ	פ
סא	ואלה	משושש"פ	פ	י	מן	פ	פ
סב	*דליה	פ"א	ס	יס	והשוערים	משושש"פ	פ
סג	ומן	סב"ה	ס	כב	ופקיד	שש"פ	פ
סד	גמלים	פ"א	ס	יב, א	ואלה	שש"פ	פ
ע	ומראשי	פ"א	ס	ח	והלויים	שש"פ	פ
עב ²	ויגע	סב"ה	ס	כג	בני לוי	פ	פ
ה, א	ויאספו	בכלי"פ	—	כו	ובחנכת	משושש"פ	פ
ה	ויפתח	שש"פ	פ	לה	ומבני	פ	פ
ט	ויאמר	שש"פ	פ	יג, א	ביום	פ	פ
יג	וביום	משושש"פ	פ	י	ואדעה	שש"פ	פ
טז	ויצאו	ס	ס	יד	זכרה	שש"פ	פ
יז	ויעשו	סב"ה	ס	יס	ויהי	פ	פ
ט, א	וביום	פ	פ	כב	ואמרה	משושש"פ	פ
ד	ויקם	פ	פ	כג	גם	פ	פ
י, א	ובכל זאת	שש"פ	פ	ל ²	ואעמידה	פ-פתוח	פ

19. בכתבי־היד ל, קמ אין פרשה במקום זה.

נספח ב: סימון הפרשיות של קמחי בחלקים הנמצאים בכתר

ברשימה זו באים המקומות שקמחי לא דייק בהם בתיאור פרשיות הכתר. בדיקת דרך עבודתו של קמחי בחלקים הנמצאים בכתר חשובה לצורך קביעת אמינות רשימותיו. מחלקים אלו של התנ"ך נוכל ללמוד עד כמה ניתן לסמוך על עדותו בחלקים החסרים כיום בכתר.

בספרי נביאים היה בתנ"ך סימון של פרשיות בכתב ידו של ר' שלום שכנא עוד לפני הנסיעה לארם צובה. קמחי סימן בכל מקום את המצוי בכתר לעומת סימון זה של ר' שלום שכנא. בספרי כתובים, לעומת זאת, לא היה סימון קודם בתנ"ך, וקמחי סימן את המצוי בכתר בלא התייחסות למסורת אחרת.

מקומות שקמחי אינו מדייק בהם בצורת הפרשה הסתומה או בצורת הפרשה הפתוחה לא נכללו ברשימה זו.

המקום	בין המלים	סימון קודם	קמחי	בכתר
1. יהושע יב, ט-כד	(שירת מלכי כנען)	-	1_	
2. שופטים ה	(שירת דבורה)	-	(עד פס' ט) 2_	
3. ז, ד	נשאר - ויאמר	ס	-	ס
4. כ, יד	ישראל - ויאספו	פ	-	-
5. כא, כג	תאשמו - ויעשו	-	-	ס
6. שמואל א ו, יח	אחד - ועכברי	פ	כן	ס
7. יט, כא2	המה - ויסף	-	-	ס
8. יט, כב	המה - וילך	-	בכ"ס פ"א 3_	ס
9. שמואל ב כ, יד2	הברים - ויקלחו	-	-	ס
10. כ, טו	אחריו - ויבאו	-	פ"א 4_	ס
11. כב	(שירת דוד)	-	השירה היא כתמונת שירת האזינו5	
12. כג, כה-לח	(גיבורי דוד)	ס (כל פסוק) -	סתומה אחרי כל שם6	

1. שירת מלכי כנען מודפסת בתנ"ך-קמחי מלך אחד בשורה, ואילו בכתר - שני מלכים בשורה. קמחי לא העיר דבר בעניין זה.
2. קמחי נוכח לדעת, שחלוקת השורות בכתר שונה לחלוטין מזו המודפסת בתנ"ך שלפניו, ועל כן התייחס ולא ציין את חלוקת השורות מפסוק י ואילך.
3. קמחי "הויד" את מקום הפרשה בחצי פסוק בשל המלים הדומות "ויתבאו גם המה".
4. טעות במקום סימון הפרשה.
5. כך אמנם בכתר, אך קמחי אינו מפרט את שורות השירה.
6. קמחי לא העיר פה על הפרשיות בכתר מלבד שני מקומות. בפסוק כו הוא מעיר "ב"כ סתו" אחר הענתתי עד מבני". בפס' לד2 הוא מעיר "סב"ה". בסך הכול חסרים פה 13 סימני סתומה, ו-14 סימוני ס נותרו בלא תגובה של קמחי.

המקום	בין המלים	סימון קודם	קמחי	בכתר
11. מלכים א ד, ז	הבית - ואדנירם	-	-	ספס סתומה ⁷
12. מלכים ב יט, לה	עברי - ויהי	ס	-	-
13. ישעיה מד, כד	יתפאר - כה	-	-	ס
14. מט, כה	ימלט - כי	-	-	ס
15. נט, טו	לבוא - ותהי	-	-	ס
16. סג, א	נעזבה - מי	ס	-	ס
17. ירמיה ז, ג	לה' - כה	-	-	ס
18. ז, כ	פניהם - לכן	ס	-	-
19. יב, א	מקדתו - צדיק	-	בכ"פ	ס ⁸
20. טו, יא	מקללוגי - אמר	-	-	ס
21. כג, ה	ח' הגה	ס	משושש"פ	ס
22. יחזקאל ז, כב	וחללוה - והסבתי	-	שש"פ	-
ז, כג	וחללוה - עשה	-	-	פ
23. כ, כז	ה' - לכן	-	-	ס
24. נחום ב, א	קלות - הגה	קו	-	פ
(העדר פרשה)				
25. זכריה יא, טו	ישראל - ויאמר	ס	-	ס
26. תהלים ס, א ₂	עדות - מכתם	-	-	ס ⁹
27. קכד, א ₂	המעלות - לדוד	ה ¹⁰	-	-
לדוד - לולי		-	-	ס
28. איוב מב, ז ₂	איוב - ויאמר	ס	-	-
מב, ח	איוב - ועתה	-	-	ס
29. משלי ו, יב	מגן - אדם	-	-	פ
כד, כח	ביתך - אל	ה	-	פ
כו, כב	ריב - דברי	ה	-	פ
32. שיר השירים ב, ח	שתחפץ - קול	-	-	ס
ב, יד	לך - יונתי	-	-	ס
ג, א	בתר - על	ס	-	ס
35. דברי הימים א, לח	ומזה - ובני	-	-	ס (קסן)
ו, מז	עשר - ולבני גרשם	-	-	פ

7. תוזה של אות אחת בלבד מתחילת השורה.

8. בכתר פתוח עד סוף השיטה, ובשיטה הבאה רווח של אות וחצי בלבד.

9. בכתר רווח זעיר במקום זה.

10. קמחי מסמן באות ח את הרווחים שבתוך השורות בספרי אמית. הוא אינו מבדיל בין הכותרות (שיש להן דין של פרשה פתוחה או סתומה) ובין שאר הרווחים שבתוך המזמורים. בסבלה זו תובאו רק מקומות שיש בהם דין פרשה (ראה בדויאר, כתר; ייבין, רשימה).

המקום	בין המלים	סימון קודם	קמחי	בכתר
37. דברי הימים א ו, מח	עשרה – לבני מררי	פ ¹¹	–	ס (קטן)
38. ו, מט	עשרה – ויתנו	–	–	ס (קטן)
39. יא, יא	ישראל – ואלה	–	–	ס (קטן)
40. טו, יז	ברכיהו – ומן	–	–	ס (קטן מאוד)
41. כד, כב	ישיה – ליצהרי	–	–	ס (קטן מאוד)
42. כד, כז	ומושי – בני יעזיהו	–	–	ס
43. כו, כב	יחיאלי – בני	–	–	ס (קטן)
44. כו, כג	ה' – לעמרמי	–	–	ס
45. כו, יד	אלף – עשתי	–	–	ס
46. כו, כז	עוזיהו – לחצי	ס	–	–
47. כו, כז	הרמתי – ועל	–	–	ס (קטן)

11. קמחי סימן כאן בטעות את הפרשה הפתוחה שבפסוק הקודם.

נספח ג: פרשיות מסופקות

במקומות שלהלן מצויה פרשה בכתב-יד קרובים לכתר, וקמחי אינו מעיד דבר. כיוון שאין פה עדות מפורשת, ולאור העובדה (המתבררת מחלקי הכתר הנמצאים) שקמחי לא הגיע לדיוק מוחלט ברשימות הפרשיות, מתעורר ספק שמא בחלק מן המקומות הייתה פרשה בכתר וקמחי דילג עליה ולא סימנה.¹

המקום	מלה ראשונה	בכתר	ל	קמ
(ע"פ קמחי)				
1. שיר השירים ו, ד	יפה	-	ס	פ
2. ת, ה	מי זאת	-	ס	ס
3. ה, יא	כרם	-	פ	פ
4. קהלת ג, ט	מה	-	ס	ס
5. איכה א, ב	בכו	-	ס	ס
6. א, ה	היו	-	ס	ס
7. א, יד	נשקר	-	ס	ס
8. ד, ד	דבק	-	ס	ס
9. ד, ה	האכלים	-	ס	ס
10. ד, ו	ויגדל	-	ס	ס
11. ד, ז	זכו	-	ס	ס
12. ד, יד	נעו	-	ס	ס
13. דניאל ה, ח	אדין עללין	-	ס	פ
14. ו, ז	אדין סרכיא	-	ס	פ
15. ו, יב	אדין גבריא	-	ס	ס ²
16. עזרא ג, ט	בני חננד	-	ס	ס
17. ד, כד	באדין בסלת	-	ס	ס
18. ת, ג ²	מבני פרעש	-	ס	ס
19. ת, לה	הבאים	-	פ	פ

1. כל הפרשיות המובאות כאן הן מספרי כתובים. בחלקי הנביאים החסרים בכתר יש שני מקומות של פרשה בכתב-יד ל שקמחי לא סימן בהם דבר. אולם באחד המקרים (מלכים ב טז, ז - וישלח) אין פרשה גם בכתב-יד הנביאים מקאהיר (ק), ואילו בשני (ירמיה לא, יז - שמוע) אין פרשה גם ברשימתו של ר"פ פינפער (מסורת התורה והנביאים, וילנא תרס"ו), המבוססת על כתב-יד רבים (ועליה מבוססת פרשיות התנ"ך במהדורת קורן).

2. הפסוק שאחריו (ו, יג) פותח במלה דומה (באדין). קמחי סימן בו פרשה סתומה, ובכתב-יד ל, קמ אין פרשה במקום זה. צירוף עובדות אלו מעלה את החשד, שגם בכתר הייתה פרשה בפסוק יב ולא בפסוק יג, וקמחי טעה בסימון מקום הפרשה.

המקום	מלה ראשונה	בכתר	ל	קמ
		(וע"פ קמחי)		
20. נחמיה ג, ב	ועל ידו... ירחו	-	ס	ס
21. ג, ג	ואת שער הדגים	-	ס	ס
22. ג, י ²	ועל ידו... חסוש	-	ס	ס ³
23. ג, יג	את שער הגיא	-	ס	ס
24. ג, סו	ואת שער העין	-	ס	ס
25. ג, יט	ויחזק ... עזר	-	ס	ס
26. ג, כב	ואחריו ... הכהנים	-	ס	ס
27. ג, ל	אחרי ... חנניה	-	ס	ס
28. ז, עב	וישבו הכהנים	-	פ	ס
29. יא, סו	ומן הלויים	-	ס	ס

3. בפסוק שאחריו (ג, יא) סימן קמחי פרשה סתומה, ואילו בכתב־היד אין פרשה. ייתכן שגם בכתר הייתה פרשה באמצע פסוק י, וקמחי סימן אותה בטעות בסוף אותו פסוק.

נסמך ד: הערות על חלק התורה בכתר בשולי תנ"ך-קמחי

ברשימה זו מובאות הערותיהם של רש"ש ושל קמחי בשולי התנ"ך שמהן ניתן ללמוד על נוסח הכתר. רוב הנתונים מן הקובץ "מאורות נתן" סומנו אף הם בגיליון התנ"ך בידי קמחי, והערות אלה לא הכאנו כאן בדרך כלל, פרט למקרים שיש בהם חידוש לעומת מה שכתוב שם, או שקמחי מגיב על הערתו של רש"ש ושנרשמה בלא קשר ל"מאורות נתן". במקרים אלו סימנו כוכב לפני ההערה.¹ בסך הכול כלולות פה 82 שאלות על חלק הכתר החסר בתורה שאינן במ"ג. רובן המוחלט (90%) של 383 השאלות שב"מאורות נתן" סומנו בתנ"ך.²

בגלל אופיין המיוחד של ההערות, דהיינו הכנסת נתונים מקובצי שאלות ותשובות על הכתר, קורה פעמים רבות שקמחי רושם רק את המלה כן, ולא ברור מה בדיוק הייתה השאלה. לפעמים נשאלה שאלה על הכתיב או על הטעמים, וקמחי מעיר דווקא על המתנים, שכן רק בהם נמצא הבדל בין נוסח הכתר לנוסח התנ"ך המודפס.

יש הערות שעל פי סגנונו גראה, שמקורן בקובץ שאלות על הכתר – קובץ מקורי גדול שהיה המקור ל"מאורות נתן" או קובץ שאלות אחר בעל אופי דומה. כמה הערות שקמחי מגיב עליהן, איני יכול לקבוע על פי כתב היד אם כתבן רש"ש או אדם אחר. במקרים אלה של ספק ציינתי ליד שמו של רש"ש סימן שאלה (או שניים). מקומות שבהם העדות על הכתר היא תמוהה, או שהיא מנוגדת לעדות אחרת על הכתר באותו מקום, מסומנים ב"ס.

בראשית

- ט, יב – נתן ◦ רש"ש: ברביע ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: נתן ל.ד.
 י, יז – העריק ◦ רש"ש: בקמץ. מ"ש ◦ קמחי: [ב"]כ בפתח ◦ מקורות: העריק ל.ש.ד.
 *יא, כס – שרי ◦ רש"ש: צ"ל הרי"ש ב[קמץ] ע"פ מס' ◦ קמחי: כן ב"כ ◦ מקורות: שרי ל.ש.ד.
 יג, יח – ויבא ◦ רש"ש: בתביר ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ויבא ל. ויבא ש.ד.
 טז, ו – ותענה ◦ קמחי: כן ח"י ב"כ ◦ מקורות: ותענה ל.ש. ותענה ד.
 יז, יט – אשתך (והיה זקף ותוקן לרביעין) ◦ רש"ש: ברביע ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: אשתך ל.ש. אשתך ד.
 יט, טז – ויתמהמה ◦ רש"ש: מ"ם שני' בקמץ. מכלול ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ויתמהמה ל. ויתמהמה ד.
 *יט, כא – הפכי וכ' רפה) ◦ רש"ש: הכ"ף דגושה. יהב"ן] ◦ קמחי: ומלעיל כן ◦ מקורות: הפכי ל.ש.ד.
 ◦ ההערה מלעיל הועתקה ממקור מ"ג, ובעצם היא מתייחסת למלה צערה שבפסוק הבא. אלא שקמחי לא הבחין בכך שיש כאן עניין חדש, ונתנו עניין לשאלה זו הקודמת בקובץ.
 כ, יג – ויהי ◦ רש"ש: גרשיים ע"פ [מסר] ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ויהי ל.ש.ד.
 כא, כג – אשר עשיתי ◦ רש"ש: במקף ולא בקדמא ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: אשר-עשיתי ל.ש. אשר עשיתי ד.

1. במקומות אלה יוכל המעיין למצוא חומר השוואתי מגוון אצל זר, מאורות נתן.
2. חסרות רק 57 הערות. הערות מס' 1–19 מקומן בעמודים החסרים בראש תנ"ך-קמחי, וכן חסרות הערות מס' 23, 38 (וייתכן שקמחי סימנה בטעות ב-37), 51, 59, 60, 65, 72, 81, 102, 105, 110, 113, 145, 156, 175, 180, 181, 189, 207, 212, 232, 249, 273, 277, 292, 294, 311, 321 (סומן שם להלן פס' כא), 332, 333, 339, 340, 341, 348, 355, 358, 368, 381. המספרים על פי זר, מאורות נתן.

כא, כג - אשר-גרתה-בה $\circ$ רש"ש: במרכא ולא במקף $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: אשר-גרתה בה ל,ש. אשר-גרתה-בה ד.

כה, טו - חדר $\circ$ רש"ש: ב"ב דלתין $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: חדר ל,ש. חדר ד.
 *כו, כט - אמר-תעשה $\circ$ קמחי: בלימ והשין בצירי. כן ונמסר ד $\circ$ מקורות: תעשה ל,ש.ד.
 *כו, כה - ויבא $\circ$ רש"ש: הטעם ביו"ד א"ת. דלא כהמדפיס ש"מ $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ויבא ל,ש.ד.
 כה, ד - ברכת $\circ$ רש"ש: כצ"ל הכיף דגושה דלא כמ"כ $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ברכת ל,ד. ברכת ש.
 *כה, ט - מחלת $\circ$ רש"ש: הא"ת כ' שהמ"ם בקמץ ובע"ה בפתח וכן דוז [=דומה: דווקא?] $\circ$ קמחי: ובי"ב בקמץ ונמסר ד' $\circ$ מקורות: מחלת ל,ש. מחלת ד.

כט, ג - וְגַלְלוּ $\circ$ קמחי: בלי"מ כן $\circ$ מקורות: וְגַלְלוּ (ובלי מתג) ל,ש. וְגַלְלוּ ד.
 *כט, ח - וְגַלְלוּ $\circ$ קמחי: במתג כן $\circ$ מקורות: וְגַלְלוּ ל,ש.ד. מנהג הכתר להרבות בסימון געיה קלה בפשטא וייבין, כתר, טו.17.

ל, לו - בהן $\circ$ רש"ש: ההא בצירי ע"פ מסרה $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: בהן ל,ש.ד.
 *ל, מא - ליחמנה $\circ$ רש"ש: לפ"ד הא"ת המ"ם בצירי ודעת יהב"י בסגול ה[מ"ם?] $\circ$ קמחי: וב"כ בצירי $\circ$ מקורות: ליחמנה ל,ש. ליחמנה ד.

*לא, כז - נאשלח $\circ$ רש"ש: הוא"ו בקמץ. דק [=רד"ק] במכלול $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: נאשלח ל,ש.ד.

*לא, מז - שהדוּתא $\circ$ קמחי: בלי"מ כן $\circ$ מקורות: שהדוּתא (ובלי מתג) ל. שהדוּתא ש:ד.
 לב, טו - וְצִירִים $\circ$ רש"ש: העי"ן בשוא לבדו. מ"ש. וממילא נדחה גם המתג שבוא"ו $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: וְצִירִים ל,ש. וְצִירִים ד.

*לב, יח - יִפְגֹּשֶׁךָ $\circ$ רש"ש: הגימ"ל רפה. מ"ש. שוא הפ"א נע בעבורו) המתג שביו"ד $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: יִפְגֹּשֶׁךָ ל,ד. יִפְגֹּשֶׁךָ ש.

לד, ה - והחריש $\circ$ רש"ש: צ"ל ח"י $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: והחריש ל,ד.
 לד, כט - שָׁבוּ $\circ$ רש"ש: מלרע. כי הוא לשון שביה $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: שָׁבוּ ל,ש.ד.
 לו, טו - תימן $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: תימן ל,ש. תומן כ' ד.

*לה, יב - גָּזוּי $\circ$ קמחי: בח"פ. כן ולפי הנראה ב"כ מקום שב"א אותיות שווין וא"ו והא' בשוא נתוסף לו גם פתח כמו גָּזוּי בח"פ $\circ$ מקורות: גָּזוּי ל. גָּזוּי שד.

לט, כב - האסירים $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: האסירים ל,ש. האסורים כ' ד.
 *מ, א - לאַדְנִיהֶם $\circ$ רש"ש: ב' מפקין בתורה. דין. וְאֲדָנִי - עקב י"ד $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: לאַדְנִיהֶם ל,ש.ד.

*מ, ז - במשמר $\circ$ רש"ש: הבי"ת רפה נגד דעת הרו"ה $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: בַּמִּשְׁמָר (ב רפה) ל,ש.ד.
 $\circ$ ראה דעת רז"ה (ר' זלמן הענאו כ"ץ) בספרו צוהר התיבה, הוראדנא תקס"ה, דף לס ע"א.

מא, יד - ויריצוהו $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ויריצוהו ל,ש. וירצוהו ד. ועיין מ"ש.
 מג, ט - הביאתיו $\circ$ קמחי: בלי"מ. כן $\circ$ מקורות: הביאתיו (וללא מתג) ל. הביאתיו ש.ד.

*מג, יב - המושב $\circ$ קמחי: ב"כ בקמץ ונמסר על המושב ב" ולא יותר חד פ' אחד קמץ $\circ$ מקורות: המושב ל,ש [מ"ק-ל: ב]. המושב ד. $\circ$ כוונת קמחי לומר שהמסורה הקטנה בכתר מסרה רק ב' ולא המשיכה "חד פתח וחד קמץ" כמו מ"ג ד במדבר ה, ת. ראה בריואר, כתר, עמ' 45.

מג, לג - הבכור $\circ$ רש"ש: כצ"ל ח"ו $\circ$ מקורות: הבכר ל,ש.ד.
 מד, יא - ויורידו $\circ$ רש"ש: ח"י $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ויורדו ל,ש.ד.

מה, יט - צויתת $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: צויתת ל,ש.ד. עיין מ"ש.
 *מו, ה - בַּעֲגֻלוֹת $\circ$ רש"ש: צ"ל הבי"ת בקמץ $\circ$ קמחי: [כ] $\circ$ מקורות: בַּעֲגֻלוֹת ל,ש.ד.

שמות

ג, כ - אָעֶשֶׂה $\circ$ רש"ש: העי"ן בשוא לבד. מ"ש. והאלף בלי מתג $\circ$ קמחי: וב"כ העי"ן בח"ס ובל"מ [=בח"ס סגול (ובלי מתג) $\circ$ מקורות: אָעֶשֶׂה ל,ש.ד.]

- ה, כא - את־דִּיחֻנוּ ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: את־דִּיחֻנוּ ל,ש.ד. ◦ לא ברור מה היה הספק.
 *ח, א - הצפרדעים ◦ קמחי: כל הצפרדעים ההי"א במתג והצדיק רפה וח"פ. כתר. ◦ מקורות:
 הצפרדעים (צ רפה) ל,ש. הצפרדעים ד (בכל הפרק).
 ט, ה - מחור ◦ רש"ש: צ"ל ברביע ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: מחור ל,ש.ד.
 *ט, כד - אשר ◦ רש"ש: צ"ל בתלי גדולה ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: אשר ל,ש. אשר ד.
 *י, יא - לא כן ◦ רש"ש: כ"ה בע"ה ברביע ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: לא כן ל,ש. לא כן ד.
 *יב, יא - וככה ◦ רש"ש: מלעיל ◦ קמחי: וב"כ מלרע וגמסר עליו ב" וכה יהי געור בנחמיה יג ◦
 מקורות: וככה ל,ש.ד. ◦ אין כאן מחלוקת אלא בדרך הסימון.
 *יב, לו - לבד ◦ רש"ש: הבי"ת קמוצה מכלול. והחכם [ור"ה] כ' שט"ס נפל במכלול וגם [לדבריו] צ"ל
 הבי"ת פתוחה. ◦ קמחי: וב"כ בפתח ◦ מקורות: לבד ל,ש.ד.
 *יג, יד - יד ◦ רש"ש: ברביע. א"ת ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: יד ל,ש. יד ד.
 טו, ו - אויב ◦ קמחי: כן ◦ לא ברור מה היה הספק.
 טו, יא - באלם (ב רפה) ◦ רש"ש: הבי"ת דגושה ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: באלם ל,ש.ד.
 *טז, לה - אָקְלוֹן ◦ קמחי: ב"כ בל"מ [= בלי מתג] ◦ מקורות: אָקְלוֹן ל,ש. אָקְלוֹן ד. ◦ במ"ג
 וב"הלבנון גמסר שיש מתג. ככל הנראה התייחסה השאלה להיקרות השנייה של המלה אָקְלוֹ
 בפסוק זה, שיש הגורסים בה מונח וזקף. קמחי ייחס את השאלה להיקרות הראשונה, ורשם שאין מתג
 (בכתר באה געיה במשרת רק לעתים רחוקות, ואילו בזקף בתיבה חתוכה במשקל קָטְלו היא באה
 תמיד; ראה י"בין, כתר, טו.18,24).
 טז, לו - האפה◊האיפה ◦ רש"ש: כצ"ל מ"י ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: האיפה ל, ד, מ"ק-ש. האפה ש.
 *יז, יד - זָכָר ◦ רש"ש: כצ"ל הווי"ן בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: זָכָר ל,ש.ד.
 כא, ד - וילדה־לו ◦ קמחי: ב"כ בלי דגוש בלמד ◦ מקורות: וילדה־לו (בלא דגש בלמד) ל,ש.ד. עיין
 מ"ש.
 כא, ט - יִיעֲדָה ◦ קמחי: בל"מ. כן ◦ מקורות: יִיעֲדָה ל,ש.ד. עיין ע"ה. ◦ בש מופיע דגש ביוד
 הראשונה, וכנראה נוסף בסעות בידי מי שעבר על הכתב לחיזוק.
 *כא, לא - יָחַץ ◦ רש"ש: הגימ"ל קמוצה ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: יָחַץ ל,ש.ד.
 *כב, ח - דבר־שניהם ◦ קמחי: ב"כ בלי מקיף ◦ מקורות: דבר־שניהם ל,ש.ד. ◦ במ"ג עדות הפוכה:
 מקף. ותשובתו נראית עדיפה, שהרי בכל המקורות העתיקים כך (וחוץ מעין הקורא, הקובע שתיבת
 דבר במונח). אולם קמחי אינו מעיד על מונח בתיבה דבר, ואולי לא היה המקף ניכר בכתר. ייבין,
 כתר, כט.2, עיין שבכחמישים תיבות בכתר לא טומן המקף.
 *כב, יס - יָחָרָם ◦ קמחי: ב"כ בל"מ ◦ מקורות: יָחָרָם ל,ד. יָחָרָם (בלי מתג) ש.
 *כב, כב - תַּעֲנָה ◦ רש"ש: א"ת כ' שהגו"ן בצירי. אולם בע"ה בסגול וכן דינו ע"פ מס' ◦ קמחי: וב"כ
 בסגול כבפנים ◦ מקורות: תַּעֲנָה ל,ד.
 כה, לד - גביעים◊גבעים ◦ רש"ש: ח"י"ק ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: גבעים ל,ש.ד.
 כו, כד - מלמטה ◦ רש"ש: כל מלמעלה הלמ"ד רפה. וכל מלמטה הלמ"ד דגושה (הערה זו נרשמה
 לעיל, פס' יד) ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: מלמטה ל,ש.ד.
 כח, ה - ואת־תולעת ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ואת־תולעת ל,ש.ד. ◦ השאלה התייחסה כנראה לזיו
 החיבור בתיבת ואת או להקפתה.
 *כח, ו - תולעת ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: תולעת ל,ד. ותולעת◊תולעת ש. ◦ השאלה התייחסה לחסרון
 ויו החיבור בתיבה זו. שאלה זו מופיעה ב"הלבנון אך לא במ"ג (ראה זר, מאורות נתן, עמ' 212,
 44).
 *כח, טו - זהב ◦ רש"ש: בתלישא גדולה ע"פ מס' ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: זהב ל,ש.ד. עיין דברי רו"ה
 בע"ה.

- *כח, יח – ויהלם ◦ רש"ש: הויד קמוצה א"ת. ובע"ה בפתח ◦ קמחי: בקמץ. כן ◦ מקורות: ויהלם, ל.ש. ויהלם ד.
- *כח, כ – וישפה ◦ רש"ש: בע"ה הפ"א בסגול וכ"כ החכם ו"ה ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: וישפה, ל.ש. וישפה ד. ◦ לכאורה העדות מנוגדת לנמסר במ"ג, אבל אפשר שקמחי התייחס לתיבה כפי שהיא בתנ"ך (כדרכו בהערות מ"ג), ולא להערת רש"ש.
- *כח, מא – וכהנולי ◦ רש"ש: כ"ה בע"ה דלא כמו שכ' הא"ת שהגוין במרכא ◦ קמחי: וב"כ במרכא הנון ◦ מקורות: וכהנו לי, ל.ש. וכהנולי ד.
- *כט, לט – האחד ◦ קמחי: ב"כ בלי"מ ◦ מקורות: האחד (בלי מתג) ל. האחד ש.ד.
- *כט, מג – ונקדש ◦ רש"ש: הדליית קמוצה. ו"ה ◦ קמחי: וב"כ כבפנים ונמסר לית. ◦ מקורות: ונקדש, ל.ש.ד. ◦ העדות על המסורה אינה מופיעה במ"ג. ראה ברויאר, כתר, עמ' 38.
- *ל, ט – ונסך ◦ רש"ש: הגוין בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ונסך, ל.ש.ד.
- *לב, יב – למח ◦ הערה: הסעם אף (ז) בלמד ◦ קמחי: ב"כ כבפנים ◦ מקורות: למח, ל.ש.ד. ◦ אין כאן מחלוקת אלא בדרך הסימון.
- *לב, כה – בקמיהם ◦ קמחי: ב"כ תקוף דבק למ"ם ◦ מקורות: ב"ל, ש.ד. אין ייחוד בקוף במלה זו. בכתב-היד שכיח שרגל הקוף דבוקה לגג.
- *לט, יא – ויהלם ◦ רש"ש: ע' פ' תצוה כ"ח י"ח ◦ קמחי: ב"כ בקמץ כנ"ל ונמסר ג' ◦ מקורות: ויהלם, ל.ש. ויהלם ד.
- *מ, כט – אהל-מועד ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: אהל-מועד, ל.ש.ד. ◦ ההתייחסות למלים אלו מצויה ב"הלכנון", ולא במ"ג. ראה זר, מאורות נתן, עמ' 213.
- ויקרא
- א, יא – על-צרך ◦ רש"ש: במונח ולא במקף ע"פ מס'. ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: על ירך, ל.ש.ד.
- ה, ב – או ◦ רש"ש: ביתיב ולפיכך הב' שלאחריו דגושה. ע"פ מס' י"א בטעם לאחור ב' מהן באוריתא. דין. א"ת סיחון פ' דברים א' ד'. ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: או, ל.ש. א"ד.
- יג, ג – הפך/לבן (נוסף פסק בין המלים) ◦ רש"ש: בפסיק ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: הפך! לבן, ל.ש. הפך לבן (בלי פסק): ד.
- יג, ד – ושערה ◦ רש"ש: דין בלא מפיק ודלקמן פ' כ' במפיק ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ושערה (בלי מפיק), ל.ש.ד.
- יד, א – וידבר ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: וידבר, ל.ש.ד. ◦ קשה לדעת על מה נסבה השאלה.
- יח, יד – תקרב ◦ רש"ש: הרי"ש בקמץ ע"פ מס' ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: תקרב, ל.ד.
- כא, ד – להחלו ◦ רש"ש: בטפחא הה"א ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: להחלו, ל.ש.ד. ◦ אין זו טפחא אלא מאיילא, שצורתה כמו טפחא.
- כג, כא – מושבתיכם ◦ רש"ש: הבי"ת במרכא ע"פ מס' ◦ קמחי: והמם בלי מתג. כן ◦ מקורות: מושבתיכם, ל.ש. מושבתיכם ד.
- *כה, לב – הלויים ◦ קמחי: ב"כ בלי"מ, וכן כל הלויים בלי מתג ◦ מקורות: הלויים, ללויים (בלי מתג), ל.ש.ד.
- *כו, יג – קוממיות ◦ קמחי: ב"כ בלי"מ ובח"פ ◦ מקורות: קוממיות, ל.ש.ד.
- כז, לו – בארצת ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: בארצת, ל.ש.ד. ◦ השאלה המקבילה במ"ג מתייחסת לאותה תיבה בפס' לט.
- *כו, לו ו-מא – איביהם ◦ קמחי: כן (בשניהם) ◦ מקורות: איביהם (2x), ל.ש.ד. ◦ השאלה המקבילה במ"ג מתייחסת לאיביכם בפס' לט.

במדבר

*ד, ז - הַמִּנְקִיטָה ◊ קמחי: בִּכְּהִי בְלִיַּם וְהֵמָּם דְּגוּשָׁה וְכֵן הַיּוֹד וְחִי ◊ מקורות: המנקית (בלי מתג): ל.ש. המנקית ד. ◊ במִּנְיָ יִשְׁנָה הַתִּיּוֹחֶסוֹת רַק לְכַתִּיב הַחֹסֶר.

יא, יח - וְנָחַן ה' לָכֶם ◊ רש"י: במרכא ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ח' ל.ש. ח' ד. *טו, יד - בְּתוֹכְכֶם ◊ קמחי: בִּכְּהִי בְלִיַּם וְחִיָּפ עַל הַכ' ◊ מקורות: בתוכם (בלי מתג) ל.ש. בתוכם ד. *יו, כג - וַיִּצֶץ ◊ רש"י: צִלְ הַצְדִּי בְצִירִי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וַיִּצֶץ ל.ש. וַיִּצֶץ-צִיץ ד. יח, כד - מַעֲשֶׂר ◊ רש"י: הַעֲיִין בְּשׂוֹא לְבָדוֹ וְהֵמָּם בְּלִי מַתָּג ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מַעֲשֶׂר ל.ש. מַעֲשֶׂר ד.

*יט, יח - בָּעֵצִים ◊ רש"י: הַבֵּיית בַּתָּח ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: בָּעֵצִים ל.ש. ד. *כא, ד - לִסְבֵּב ◊ רש"י: כִּיָּה בַּעֲיָה הַבֵּיית בְּדָגֶשׁ ◊ קמחי: וּבִכְּ שְׁנֵיהֶם רַפִּיין ◊ מקורות: לִסְבֵּב (ב' רפה) ל.ש. ד.

*כא, יד - אֶת-וְהֵב ◊ רש"י: בַּחֲשׁ ◊ קמחי: וְתִרִין מִלִּין ◊ מקורות: אֶת-וְהֵב ל.ד. אֶתוֹהֵב ש. *סד, כד - מִשְׁמֹו אֶל (נוסף מקף) ◊ רש"י: צִלְ בַּחֲשׁ ◊ קמחי: וּבִכְּ תַבַּח חֲדָא ◊ מקורות: מִשְׁמֹוֹ ל.ש. מִשְׁמֹו אֶל ד. ◊ עדות זו מנוגדת למִנְיָ; שם נאמר "ב' מִלִּין".

*סכה, יח - כִּי צָרָדִים ◊ קמחי: כן וּבְלִיַּם ◊ מקורות: צָרָדִים (בלי מתג) ל.ש. צָרָדִים ד. ◊ במִּנְיָ נֶאֱמַר שְׁהָרִישׁ בַּחֲסִף-פֶּתַח, בְּנִיגוּד לְמִשְׁתַּמֵּעַ כֵּאֵן.

כס, לג - וְנִסְכֵּיהֶם ◊ וְנִסְכֵּיהֶם ◊ רש"י: כְּצִלְ חִי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וְנִסְכֵּיהֶם ל.ש. ד. ל, א - אֶת-מִשְׁה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אֶת-מִשְׁה ל.ש. ד. ◊ הַשֶּׁאֱלָה הַמִּקְרִית עֶסְקָה כְּנֶרֶאָה בַּהֲקִפָּה אוּ בַּמִּלָּה אֶת בְּנִיגוּד לֹאֵל.

ל, ג - לֹאֶסֶר ◊ רש"י: הָאֵלֶף בְּשׂוֹא לְבָדוֹ וְהֵלְמִיד בְּלִי מַתָּג ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לֹאֶסֶר ל.ש. לֹאֶסֶר ד.

לב, יז - חֲשִׁים ◊ קמחי: בִּכְּהִי בְלִי דָגֶשׁ ◊ מקורות: חֲשִׁים (ש רפה) ל.ש. ד. *סלב מב - קֶנֶת ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: קֶנֶת ל.ש. קֶנֶת ד. ◊ עדות זו מנוגדת למִנְיָ, הַאֲמֹר שֶׁהֶנֶן בְּקִמָּץ.

לג, לו - בְּמִדְבַּר-צֶן (ב' ראשונה רפה) ◊ רש"י: כְּצִלְ הַבֵּיית רַפָּה דִּלָּא כְּמִכ ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: בְּמִדְבַּר-צֶן (ב' ראשונה רפה): ל.ש. ד. רֹאֵה דִּיוְנוֹ שֶׁל רוּחָה בַּעֲיָה כֵּאֵן.

לג, נב - וְאֵת כָּל-בְּמוֹתָם ◊ רש"י: כִּיָּה בַּעֲיָה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וְאֵת כָּל-בְּמוֹתָם ל.ש. ד. לג, נה - וַצִּרְרוּ ◊ קמחי: בִּכְּ בַּחֲשׁ ◊ מקורות: וַצִּרְרוּ ל.ש. וַצִּרְרוּ ד.

*לו, ט - לְמִטָּה ◊ רש"י: הַטִּיית בְּצִירִי ◊ קמחי: בִּכְּ כַּבְּפָנִים ◊ מקורות: לְמִטָּה ל.ש. לְמִטָּה ד.

דברים

*א, יג - וְאַשִּׁימָם ◊ קמחי: כַּבְּפָנִים וְהוּאִי בְלִי מַתָּג ◊ מקורות: וְאַשִּׁימָם (בלי מתג) ל.ש. וְאַשִּׁימָם ד. א, כה - וַיִּשְׁבוּ ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וַיִּשְׁבוּ ל.ש. ד.

*ב, ה - אֶל-תִּתְּנֶנּוּ ◊ רש"י: הָאֵת וְהַמִּשָּׁ כְּתוּב הַטַּעַם בְּרִיִּשׁ וְהוּא מִלְרַע. וּבַעֲיָה הוּא בְּגִמִּיל מִלְעִיל. וּכִכִּי הַחֹסֶם וְהָאֵת. ◊ קמחי: וּבִכְּ תַחַת הָרִשׁ ◊ מקורות: תַּתְּנֶנּוּ ל.ש. ד?

*ב, יא - קַעֲנִיקִים ◊ רש"י: ב' הַכַּפִּיין בַּתָּח. ◊ קמחי: וּבִכְּ בַּכְּפָנִים בְּקִמָּצִין ◊ מקורות: קַעֲנִיקִים (2x) ל.ש. קַעֲנִיקִים (2x) ד.

ג, ט - שָׁנִיר ◊ קמחי: בְּסִין. כן ◊ מקורות: שָׁנִיר ל.ש. שָׁנִיר ד.

*ג, יב - אֶשְׁר־עַל-נָחַל אֲרֹנָן ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אֶשְׁר־עַל-נָחַל אֲרֹנָן ל.ש. ד. ◊ סוּמְנוֹ כֵּאֵן שְׁלוֹשׁ עֵיגוּלִיּוֹת, וְהַהֲעֵרָה מִתִּיּוֹחֶסֶת לְצִדִּיּוֹף כּוֹלוֹ וְלֹא רַק לְכַתִּיב מִלַּת אֲרֹנָן, כְּמִפְרֹשׁ בְּמִנְיָ. גַּם הַבֵּאת הַמִּלִּים אֲשֶׁר עַל בְּמִנְיָ רֹמֶז לְכָךְ.

*ג, כג - וְאֶתְחַנֵּן ◊ רש"י: הִנְרִין בַּתָּח ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וְאֶתְחַנֵּן ל.ש. ד. ד, יד - וְאֵתִי ◊ רש"י: צִלְ בְּרַבִּיעַ ◊ קמחי: בִּכְּ כַּבְּפָנִים ◊ מקורות: וְאֵתִי ל.ש. וְאֵתִי ד.

- ד, יד - בארץ רש"ש: בויג [= בזקף גדול] קמחי: כן קמחות: בארץ ל, ש.ד.
- *ד, יח - באדמה רש"ש: הביית בקמץ וז"ה קמחי: כן קמחות: באדמה ל, ש. באדמה ד.
- *ה, ג - פה (פ רפה) רש"ש: הפ"א דגושה בעדות ס' כ"י, ובעדות יהב"י, נגד דעת הר"א. קמחי: וב"כ רפה קמחות: פה (פ רפה): ל, ש.ד. "ד"א" הוא כנראה מקראות גדולות רפ"ו.
- ה, כח - את-כל-המצוה רש"ש: האליף בצירי ובדרגא קמחי: כן קמחות: את כל-המצוה ל, ש.ד.
- *ט, ג - הוא-העבר קמחי: ב"כ ההיא ה"א ב"מ וה"י ה"ב בל"מ [= ה' ראשונה במתג וה' שנייה בלא מתג] קמחות: הוא-העבר ל, ש.ד. במ"נ אין התייחסות למתגים. השאלה המקורית הייתה על המקף.
- *יא, כב - ולדבקה-בו רש"ש: בביית רפה קמחי: כן. בל"מ. כן קמחות: ולדבקה-בו (ב רפה בלי מתגים) ל, ש.ד.
- יב, טו - כברכת רש"ש: כצ"ל הכ"ף דגושה דלא כרז"ה. קמחי: כן קמחות: כברכת ל, ש.ד. השווה בדברי רז"ה, צוהר התיבה, דף פב ע"א.
- יב, יז - מעשר רש"ש: העיין בשוא לבדו והמ"ם בלי מתג. קמחי: כן קמחות: מעשר ל, ש. מעשר ד.
- יב, כג - חזק רש"ש: ברביע קמחי: כן קמחות: חזק ל. חזק ד.
- יג, ו - דבר-טרה רש"ש: מלרע קמחי: ב"כ ככפנים קמחות: דבר-טרה ל, ש.ד. אין פה מחלוקת, שהרי אין מכפילים את התלישא לציון ההברה המוטעמת.
- יג, יב - ויראון קמחי: במתג תחת היר"ד ומ"ו. כן קמחות: ויראון ל, ש.ד.
- יג, יז - באש (ב' רפה); היה דגש ונמחק? רש"ש: בביית רפה קמחי: כן קמחות: באש (ב' רפה) ל, ש.ד.
- יד, כג - מעשר רש"ש: העיין בשוא לבדו והמ"ם בלי מתג קמחי: כן קמחות: מעשר ל, ש. מעשר ד.
- טו, יח - משנה רש"ש: הנו"ן בסגול קמחי: כן קמחות: משנה ל, ש. משנה ד.
- טו, יז - כברכת רש"ש: הכ"ף דגושה דלא כרז"ה קמחי: כן קמחות: כברכת ל, ש.ד.
- יז, ז - הרע רש"ש: הר"ש בקמץ קמחי: כן קמחות: הרע ל, ש. הרע ד.
- יז, ח - ובין נגע (במלה ובין היה מהפך, ותוקן למרכא) רש"ש: במרכא קמחי: כן קמחות: ובין ל, ש.ד.
- *כא, א - באדמה רש"ש: כ' הד"א הביית בפתח אולם החכם וז"ה כ' שצ"ל בקמץ הביית וכן לעיל ד' י"ח קמחי: ב"כ ככפנים קמחות: באדמה ל, ש. באדמה ד.
- כב, יד - ושם רש"ש: במרכא קמחי: כן קמחות: ושם ל, ש.ד.
- כב, יח - העיר-ההיא רש"ש: המתג בה"א ולא בעיין קמחי: ב"כ אין שום מתג קמחות: העיר-ההיא ל, ש.ד.
- כב, כא - בית אביה קמחי: כן קמחות: בית אביה ל, ש.ד. במ"נ השאלה היא על הטעמת פתח בית אביה שבתחילת אותו פסוק, ואולי טעה קמחי במקום הסימון.
- כב, כט - לאשה רש"ש: ברביע קמחי: כן קמחות: לאשה ל, ש. לאשה ד.
- *כג, ב - דכה קמחי: ב"כ דכא באלף ונמסר עליו ג' לא יבא ואת דכא תשב אנוש קמחות: דכא ל, ש.ד. פירוט הפסוקים שבמסורה אינו נמצא במ"נ.
- כג, ח - בארצו רש"ש: הביית רפה קמחי: כן קמחות: בארצו (ב' רפה) ל, ש.ד.
- *כד, כ - תפאר רש"ש: הפא בפתח קמחי: כן קמחות: תפאר ל, ש. תפאר ד.
- *כה, יט - וְכָר רש"ש: כצ"ל הו"י בצירי, וכ"ה בע"ה קמחי: כן קמחות: וְכָר ל, ש.ד. ראה מ' ברויאר, "מקראות שיש להם הכרע", מגדים י (שכס תש"ן), עמ' 97-112.
- כו, יא - בכל רש"ש: הביית רפה קמחי: כן קמחות: בכל (ב' רפה) ל, ש.ד.
- כו, טז - השקיפה רש"ש: מלעיל קמחי: ב"כ ככפנים קמחי: כן קמחות: אלא בדרך הסימון.

נספח ה: נתונים על הכתר בחלקים החסרים מנביאים וכתובים

הסימן • מציין עדות תמוהה של קמחי. הסימן !! מציין עדות חשובה במיוחד.

מלכים ב

טו, יד – יבש ◊ רש"ש: מ"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יבש, ל, ק, מ"ש, מ"ג, א, ד, שופ' כא ט. יבש ש"ד.

טו, לו – הלא-הם ◊ קמחי: כפנים ובלי מתג ◊ מקורות: הלא, ל, ק, מ"ג – ד מ"א כב לט. הלא ש"ד. טז, יז – הוריד ◊ רש"ש: ח"י. מס"ק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הריד, ל, ש"ד, מ"ק – ש"ד. יז, ו – התשיעית ◊ קמחי: ח"י קדמא. כן ◊ מקורות: התשיעית, ק, ש"ד, מ"ג – ל יח' כד א. התשיעית ל. יז, יב – הגללים ◊ קמחי: כפנים ◊ מקורות: הגללים, ל, ק, ש"ד, מ"ש, מ"ג – ש דב' כט טז, מ"ק – ד שם. הגלולים: ד.

יז, כד – ומעוא ◊ קמחי: כפנים ובלי מתג ◊ מקורות: ומעוא, ל, ק, ש"ד, מד, מ"ק – ק, ש"ד. ומעוא מע. יז, כח – יראו ◊ רש"ש: בספרים מדויקים ודפוסים ישנים יראו בב' יודיין מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ייראו, ל, ק, ש"ד, מ"ש. יראו ד.

יז, לא – נבחז ◊ רש"ש: והמש"כ אין הזין רבתי ◊ קמחי: ב"כ אין הכר ◊ מקורות: נבחז ש"ד, מ"ש, מ"ק – ד. נבחז, ק, מ"ש? נבחז: ל? נבחז (ן קטנה) מ"ש? יח, יא – בהלח ◊ רש"ש: בס"מ [= בספרים מדויקים] החיית בשוא לבדו. מ"ש. ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: בהלח, ל, ש"ד.

ירמיהו

כט, כג – לא ◊ רש"ש: לוא מ"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לוא, ל, ק, מ"ש, מ"ג – ד ו' ה א. לא ד, ש. כט, כג – צויתם ◊ רש"ש: צויתם ח"יב [= חסר יוד בתרא] מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: צויתם, ל, ק, ש"ד, מ"ש, מ"ק – ל, ק, מ"ג – ש"ד דב' ט יב. צויתם ד.

כט, לב – ישב ◊ רש"ש: יושב מ"ו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יושב, ל, ק, ש"ד, מ"ש, מ"ג – ד ב טו. ישב ד. ל, ג – והשבתים ◊ קמחי: כפנים רק השין בלי מתג ◊ מקורות: והשבתים ש"ד והשבתים ל, ד. ל, יא – הפיצותיך ◊ רש"ש: ח"ק. מ"ש ◊ קמחי: כן וב"ל"מ [= ובלי מתג] ◊ מקורות: הפיצותיך, ל, ש"ד, מ"ק – ל ול – תוקן מהפיצותיך.

ל, יח – ומשכנותיו ◊ רש"ש: ח"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ומשכנותיו, ל, ק, ש"ד, מ"ש, מ"ק – ק, מ"ק – ל, ד, איוב לט ו. ומשכנותיו ד.

לא, ז – ויולדת ◊ רש"ש: ח"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וילדת, ל, ק, ש"ד, מ"ש. ויולדת ד. !!לא, יז – השבני ◊ קמחי: כפנים וגמסר ב' חסיד ◊ מקורות: השבני ד, ש"ד, מ"ק – ל, מ"ג – ש בר' לו יד. השיבני, ל, ק, מ"ג – ד בר' שם.

לב, ד – ועניו כ' ועניו ק' ◊ קמחי: ב"כ כו"ק [= כתיב וקרי] ועניו ◊ מקורות: ועניו כו"ק, ל, ק, ש"ד. ועניו כ' ועניו ק' ד, מ"ש.

לב, ד – את-עניו ◊ קמחי: ב"כ עינו כ' וק' עניו ◊ מקורות: עינו כ' עניו ק', ל, ק, ש"ד, מ"ש. עניו כו"ק ד.

לב, ה – יולך ◊ רש"ש: יולך ח"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יולך, ל, ק, ש"ד, מ"ש, מ"ק – ק, ד, מ"ג – א, ל, ק. יולך ד.

לב, טו – כ' כה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: כ' כה, ל, ש"ד.

לב, יט – אשר-עניו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אשר-עניו, ל, ש"ד.

עמוס

זח, יג – הבתולות ◊ רש"ש: הבתולות כצ"ל ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הבתולות ל,ש₁, מ"ש, מ"ג-א יש' כג ד, מ"ק-ל? שם; תה' מה טו; קמח יב. הבתולות ד,ק, מ"ש, רוח' פ"ד עמ' 40 הערה 2.
ט, א – ובצ'עם ◊ קמחי: כבפנים ◊ מקורות: ובצ'עם ל,ש₁, ד. ובצ'עם מ"ש.
ט, ו – הקרא ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הקרא ל,ק,ש₁, מ"ש, מ"ר קר₁₂, מ"ג-א יש' מ ג. הקורא ד, מ"ק.

עובדיה

ג – יורדני ◊ קמחי: ח"ק. כן ◊ מקורות: יורדני ל,ש₁, מ"ש. יורדני ד.
ה – אס-גנבים ◊ קמחי: כן ◊ מקור השאלה במ"ג (400), ושם נאמר שהטעמתו של הצירוף "אס-גנבים" היא בשופר הפוך [=מהפך] ולא במשטא. כך גם ב-ל,ש₁, ד.
ה – באור'ך ◊ קמחי: [עיוגלית בלי הערה] ◊ המקור במ"ג (401), ושם נאמר שהמלים מצורפות במקף. כאן מופיעה עיוגלית בלי הערה, וכנראה כתב קמחי כן והתכוון לשאלה הקודמת ולשאלה זו כאחת.
ה – שודדי ◊ רש"ש: מ"ו מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: שודדי ל,ק,ש₁, מ"ש, מ"ק-ל. שודדי ד.
טו – גמלך ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: גמלך ד. גמלך (בלי מתג) ל,ש₁, מ"ש.
כ – בספרך ◊ רש"ש: בספרך. מכלול ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: בספרך ל,ש₁, ד. ◊ ההערה מופיעה גם במ"ג (402).
כא – מושעים ◊ רש"ש: מושעים ח"ק מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מושעים ל,ק,ש₁, מ"ש, מ"ק, מ"ק-ל, ד נחמ' ט כו. מושיעים ד.

יונה

א, ה – ויטילו ◊ רש"ש: ויטלו ח"ב מס"ק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ויטלו ל,ש₁, ד.

מיכה

א, ג – ממקמו ◊ רש"ש: מ"ו מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ממקומו ל,ש₁, מ"ש, מ"ג עז' א ד. ממקמו ד.
ב, ב – ואיש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ואיש ל,ש₁, ד, מ"ש. איש מ"ש.
ב, ו – תטיפו ◊ רש"ש: במק"ס [=במקצת ספרים] ח"י. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: תטפו ל,ש₁, מ"ש. תטיפו ד.
ז, ז – הולך ◊ רש"ש: צ"ל הלך ח"ו גל (?) ע"פ מס"ר ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הלך ל,ש₁, מ"ש, מ"ר הל', מ"ק-א חב' א ו, מ"ק-ל יונה א יא. הולך ק,ל,ד, מ"ג-ל ש"ב טו כ.
ב, יא – אטיף ◊ רש"ש: צ"ל ח"י מס"ק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אטף ל,ש₁, ד.
ב, יב – תהימנה ◊ רש"ש: הנו"ן בלי דגש. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: תהימנה (מ' ג' בלי דגש) ל,ש₁. תהימנה (נ בלי דגש) ד.
ג, יא – הלא ◊ רש"ש: צ"ל הלא מ"ו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הלא ל,ש₁, ד, מ"ש.

חגי

ב, ג – בכבודו ◊ קמחי: מ"ו. כן ◊ מקורות: בכבודו ל,ש₁, מ"ש, מ"ג דב' ה כ. בכבודו ד.

זכריה

א, ד – כאבותיכם ◊ רש"ש: ח"ו. מסרה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: כאבותיכם ל,ש₁, ד.
ב, יג – לעבדיהם ◊ רש"ש: העי"ן בפתח. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לעבדיהם ל,ש₁, ד.
ג, ג – לבוש ◊ רש"ש: לבש ח"ו מט' ס"ס [=סוף ספר] משלי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לבש ל,ש₁, מ"ג יח' ט ב. לבוש ד.
ג, ח – אתה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אתה ל,ש₁, ד.
ג, י – איש אל רעהו ◊ רש"ש: איש לרעהו כצ"ל ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לרעהו ל,ש₁, מ"ש. אל רעהו ד.

ד, ז - למישור $\circ$ רש"ש: ח"ו. מ"ש ע"פ מס' מ"א כ $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: למישר ל, ש₁, מ"ש, מ"ג מלי"א כ כה. למישור ד.
ו, ג - השלישית $\circ$ רש"ש: השלישית ח"ק. מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: השלישית ל, ש₁, מ"ש, מ"ג במ' טו ז. השלישית ד.
ו, ג - הרביעית $\circ$ רש"ש: הרביעית ח"ק. מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: הרביעית ל, ש₁, מ"ש, מ"ג - ל במ' טו ה, מ"ק מ"א ו א. הרביעית ד.
ו, י - מאת טוביהו $\circ$ רש"ש: ומאת טוביה כצ"ל. מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ומאת טוביה ל, ש₁, מ"ש. מאת טוביה ד.
ו, י - יאשיה $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: יאשיה ל, ש₁, ד.
ז, ו - הלא $\circ$ רש"ש: הלא מ"ו $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: הלא ל, ש₁, ד.
ז, ז - סביבותיה $\circ$ רש"ש: סביבותיה ח"ו מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: סביבותיה ל, ש₁, מ"ש. סביבותיה ד.
ט, ט - ונושע $\circ$ רש"ש: השי"ן בקמץ. מס' $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: ונושע ל, ש₁, ד.
ט, ט - המו $\circ$ רש"ש: והמו בוא"ו כ"מ [=כן משמע] בהגהות ועי' מ"ש $\circ$ קמחי: ל"כ רק כפנים $\circ$ מקורות: המו ל, ש₁, ד. $\circ$ ה"הגהות" הן רשימות ר' יוסף זונדל מסלאנט. נאמר בהן: "זכריה טית טו ושתו והמו בויו".

תהלים

טו, ד - נבזה|בעיניו $\circ$ רש"ש: הפסיק נכון לפי רש"י. ולפי הראב"ע ורד"ק בל[א] פ[סק]. וב' בעיניו רפי. $\circ$ קמחי: כן. בפסיק כ"ד $\circ$ מקורות: נבזה | בעיניו ל, ש₁, ד.
טו, ה - לקח $\circ$ רש"ש: לקח בנ"א [=בנוסח אחר] הקו"ף בקמץ. וכן נכון כי הוא בטעם עולה ויורד, ויש לו משפט האסוף כמ"ש הרד"ק במכלול $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: לקח ל, ד.
טז, ו - בנעמים $\circ$ רש"ש: ח"ק [=חסר יוד קדמא]. מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: בנעמים ל, מ"ש, מ"ק - ל איוב לו יא? בנעמים ש₁, ד, מ"ק - קמ יא.
טז, י - חסידך $\circ$ קמחי: ח"ת [=חסר יו"ד תגינא] $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: חסידך ל, ש₁. חסידך כ' ד, מ"ש.
יז, ה - נמוטו (ט בלי דגש) $\circ$ קמחי: הסית מנמוטו דגושה; כן $\circ$ מקורות: נמוטו/נמוטו ל, ש₁, ד, מ"ש. נמוטו (ט בלי דגש) מ"ש?
יז, ט - איבי $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: איבי ל, ש₁, ד.
יז, י - פ"מו $\circ$ רש"ש: מלעיל $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: פ"מו ל, ש₁, ד.
יז, יא - אשרנו $\circ$ קמחי: ביוד אחר הריש. כן $\circ$ מקורות: אשרנו ל, ש₁, מ"ש, מ"ק - ש₁, ד. אשרנו ד, מ"ש?
יח, ד - איבי $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: איבי ל, ש₁, ד.
יח, יב - חשכת (כ רפה) $\circ$ קמחי: כפפים רפה $\circ$ מקורות: חשכת (כ רפה) ל, ש₁, ד.
יח, יא - החוסיס $\circ$ רש"ש: ח"ו $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: החוסיס ל, ש₁, מ"ש, מ"ק - ל, ש₁ יז. החוסיס ד.
יח, לד - במותי $\circ$ רש"ש: ח"ו. מ"ש $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: במתי ל, ש₁, מ"ש, מ"ק - ד, מ"ג - א, ל חב' ג יס. במותי ד.
יח, מג - חוצות $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: חוצות ל, ש₁, ד.
יח, מד - יעבדוני $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: יעבדוני ל, ש₁, ד.
יח, נ - בגוים | ה' $\circ$ רש"ש: בפסיק מפני הכבוד. מ"ש. $\circ$ קמחי: כן $\circ$ מקורות: פסק ל, ש₁, מ"ש, פס - ל, ד, מ"ג - א איוב לג לא. בלי פסק ד.

343

- ג, יד - שיראו $\diamond$ רש"ש: שיראו בחד י' $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: שיראו לר.
- ג, יט - אין $\diamond$ רש"ש: צ"ל האלף בקמץ מס' פ' נח $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: אין לר.
- ד, א - העשקים (2x) $\diamond$ רש"ש: העשקים (2x) $\diamond$ קמחי: ב"כ ככפנים ונמסר ב' וחסר וה"ה בלי מתג $\diamond$ מקורות: העשקים (2x) ל, ש, יד.
- ד, י - שיפל $\diamond$ רש"ש: מ"ו ע"פ מס' דלא כש"מ [=כשיירי מנחה (על חמש מגילות)] $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: שיפול ל, ש, יד, קמ. שיפל מ"ק-ל יא ג.
- ה, ח - נעבד (והיה שווא בע' ותוקן לחטף-סגול) $\diamond$ רש"ש: העי"ן בח"ס [=בחטף-סגול]. והנרן במתג $\diamond$ קמחי: ב"כ בלי מתג $\diamond$ מקורות: נעבד ל, ש, יד, מ"ש. נעבד ד.
- ו, יא - $\diamond$ רש"ש: יתר ח"ו $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: יתר ל, מ"ג ב טו. יותר ד.
- ז, ו - גמ"ז $\diamond$ רש"ש: לפי המ"ש צ"ל וגם $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: וגם ל, מ"ש, מ"ק-ל, מ"ג שמ' כא כט. גם ד.
- ז, כו - ומוצא (והיה צירי ותוקן לסגול) $\diamond$ רש"ש: הצד"י בסגול ע"פ מס' $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: ומוצא ל, ש, יד.
- ח, יב - רע $\diamond$ רש"ש: פ' $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: רע ל, ש, יד, מ"ג ד ג. רע ד.
- ט, ב - כחטא $\diamond$ רש"ש: פ' $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: כחטא/כחוטא ל, ש, יד, מ"ק-ל, ד כו. כחוטא ד.
- ט, ז - ושתה (שווא תוקן לחטף-פתח) $\diamond$ רש"ש: בח"פ $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: ושתה ד. ושתה ל, מ"ש.
- ט, טז - ומל"ט-הוא $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: ומל"ט-הוא ל, ד.
- ט, יח - וחוטא $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: וחוטא ל, ד.
- י, ח - יפל $\diamond$ רש"ש: יפול. מ"ו $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: יפול ל, ש, יד, מ"ג דה"א יב יט. יפל ד.
- י, כ - יגיד $\diamond$ רש"ש: צ"ל הגימ"ל בצירי מס' פ' יתרו $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: יגיד ל, ש, יד.
- יב, א - בורא"ך $\diamond$ קמחי: ככפנים $\diamond$ מקורות: בורא"ך ל, ש, יד.
- יב, ד - ויקום $\diamond$ רש"ש: הקוף בחולם $\diamond$ קמחי: ככפנים $\diamond$ מקורות: ויקום ל, ש, יד.
- יב, יא - אספות (ופ רפה) $\diamond$ רש"ש: הפ"א דגושה $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: אספות ל, ש, יד.
- איכה**
- א, ו - רודף $\diamond$ קמחי: ככפנים ונמסר/ר' ב' מלי $\diamond$ מקורות: רודף ל, ד. $\diamond$ מ"ק-ד: "ב' מל'. נהפך (רומז ליהושע ח, כ). מ"ק-ל: ל' מל'. ייתכן שהתייחס רק לרודף בלי ה הידיעה. או שזו טעות ונכבר העיר דותן, כי ב"ל יש טעויות רבות מסוג זה).
- א, ז - משבתה $\diamond$ קמחי: ככפנים ונמסר ל' וחסר $\diamond$ מקורות: משבתה ל, ד.
- א, יג - שוממה $\diamond$ רש"ש: שוממה ח"ו $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: שוממה ל, מ"ש, מ"ג-ל, מ"ג-א ש"ב יג כ, מ"ד שמ 68. שוממה ד.
- א, טו - כל $\diamond$ רש"ש: הכ"ף רפה כי לפניו קדמא. $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: כל (כ רפה) ל, ד.
- ב, א - הדום $\diamond$ רש"ש: הדם ח"ו $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: הדם ל, ש, יד.
- ב, יד - ומדוחים $\diamond$ רש"ש: ומדחים $\diamond$ קמחי: ח"י. ל"כ [=לא כך] רק ככפני' $\diamond$ מקורות: ומדוחים ל, ש, יד, קמ. ומדוחם ד, מ"ש, מע. ומדחם מ"ש.
- !!ג, יג - בכליתי $\diamond$ רש"ש: בכליתי כצ"ל ח"ו דלא כשיירי מנחה $\diamond$ קמחי: כן ונמסר ג' חסר $\diamond$ מקורות: בכליתי קמ. מ"ק, מ"ק-א, לר, איוב יט כז. בכליתי ל, ש, יד.
- ג, כב - רחמו $\diamond$ רש"ש: רחמיו כצ"ל אף הכתיב ביו"ד $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: רחמיו ל, מ"ש, מע-ל, ד. רחמו כ' ד.
- !!ג, לב - חסדו $\diamond$ רש"ש: חסדיו כ' [=כן] כתב וקרי $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: חסדיו קמ, מ"ד י 12, מע-ל. חסדו כ' ל, ד, מ"ש, מ"ד חס 7.
- ג, לט - ח' $\diamond$ רש"ש: החיית בקמץ ע"פ מס' ר"פ ויקרא $\diamond$ קמחי: כן $\diamond$ מקורות: ח' ל, ד.
- ג, מז - איבינו $\diamond$ קמחי: כצ"ל כת"ר $\diamond$ מקורות: איבינו ל, ד.

- ג, נב - כצפור ◦ רש"ש: כצפר ח"ו ◦ קמחי: ל"כ רק כבפנים וגמסר ג ◦ מקורות: כצפור קמ, ל, ד, מ"ד
צפ 12. כצפר מ"ש, מע-ל, ד.
ד, א - ישנא ◦ קמחי: כצ"ל כת"ד ◦ מקורות: ישנא ל, ש, ד.
ד, ג - הניקו ◦ רש"ש: הניקו ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: הניקו ל, ש, ג, מ"ש, מ"ג בר' כ"א ז. הניקו ד.
ד, יג - עונות ◦ רש"ש: עונת ח"ו ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: עונת ש, ג, מ"ג-ל, ד, נחום ט ב, מ"ג-א איוב
יג בנ. עונות ל, ד.
ד, יז - יושיע ◦ רש"ש: יושע ח"י ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: יושע ל, ש, ד.
ה, ה - הונח (וג רפה) ◦ קמחי: הונח כבפנים ◦ מקורות: הונח (וג רפה) ש, ד, ל. הונח מ"ש.

אסתר

ברשימה זו לא הובאו הנתונים השייכים לקובץ מאורות נתן. בתג' קמחי סומנו במגילת אסתר רוב ההערות שבמאורות נתן (34 במספר. רק שלוש הערות לא נרשמו: הערות מס' 512 [בתולות], 514 [מנותח], 522 [כראות], על פי המספור של ר' זר).
בחלק מן המקרים הגיב קמחי על הערה שרש"ש, והעניין מובא גם במאורות נתן. מקרים אלו הובאו פה וסומנו בכוכב.

- *א, א - המלך ◦ רש"ש: בפשטא א' כי הוא מלרע ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: המלך ל, ש, ג. המלך ד.
ב, ח - ובהקבץ (בו' נוסף מתג) ◦ רש"ש: הוא"ו במתג ואריכת המתג מביא החטף שלאחריו לקרוא ח"פ.
מ"ש ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ובהקבץ ל, ש, ג. ובהקבץ (בלי מתג) ד.
*ב, יג - ינתן ◦ רש"ש: בב' סעמי והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ינתן ל, ש, ג. ינתן ד.
*ג, יד - להנתן ◦ רש"ש: בב' סעמי. והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: להנתן ל. להנתן ד.
ג, טו - שושן < שושן ◦ קמחי: ב"כ בקמץ ◦ מקורות: שושן ל, מ"ג-א, ל, ד, תה' ס א. שושן ד.
ד, ט - ויבא ◦ רש"ש: ויבוא ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ויבוא ל, מ"ש, מ"ג יח' מ, מ"ק-ל ה, ה; ז, א.
ויבא ש, ד.
*ד, יא - יודעים ◦ רש"ש: ידעים ◦ קמחי: כן, ובלי מתג תחת הוי"ד ◦ מקורות: ידעים ש, ד, קמ, מ"ש, רוח"ה פ"ד, עמ' 76, מ"ד יד 53, מ"ק-א דה"ב ב ז, מ"ג-ל קה' ד יו. יודעים ל, ד, מ"ק.
*ה, ג - וינתן (נוספה מרכא בת') ◦ רש"ש: בב' סעמי והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: וינתן ל, ש, ג.
וינתן ד.
*ה, ו - וינתן (נוספה מרכא בת') ◦ רש"ש: בב' סעמי והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: וינתן
ל, ש, ד.
ה, יב - הביאה⁹ ◦ רש"ש: הסעם בבי"ת ◦ קמחי: כבפנים ◦ מקורות: הביאה ל, ש, ד. ◦ כך שיטת
הסימון בכתב-היד, בלא סימון מקום ההסעמה בתלישא.
*ו, ב - ותנתן (נוספה מרכא בת') ◦ רש"ש: בב' סעמי והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ותנתן ל.
ותנתן ד.
*ז, ג - תנתן לי ◦ רש"ש: דין בחד טעם והתי"ו בסגול ◦ קמחי: לא כן אלא כלמעלה מלרע ◦ מקורות:
תנתן ל. תנתן ד. ◦ דברי קמחי אינם מובנים. גם למעלה (ב, יג; ג, יד; ה, ג) המלה בטעם למעיל,
אלא שיש בה מתג לאחר הטעם. עדות קמחי פה תמוהה, וסותרת את הנאמר במ"נ 542.
ז, ד - אלו ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: אלו ל, ד. ◦ השאלה מתייחסת לכתיב המלה או למקום רישום
הטעם.
*ח, יא - להרג ◦ רש"ש: לפי המ"ש צ"ל ולהרג בוא"ו ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: ולהרג ל, ש, ג, מ"ש,
מ"ק-ל, מ"ד 311, ל 12. להרג ד.
*ח, יג - להנתן ◦ רש"ש: בב' סעמי והתי"ו בצירי ◦ קמחי: כן ◦ מקורות: להנתן ל, ש, ג.

ט, א - להעשות ◊ קמחי: בלי מתג. כן ◊ מקורות: להעשות (בלי מתג) ל, ד. ◊ השאלה המקורית עסקה כנראה בכתוב המלה.

*ט, ב - בפניהם ◊ רש"ש: לפי המ"ש צ"ל לפניהם בלמ"ד ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לפניהם ל, ש, קמ, מ"ש, מ"ק-א, ל, יח' כא מ, מ"ק-ל יח' ו ט. בפניהם ד.

*ט, יב - וינתן (נוספה מרכא בת') ◊ רש"ש: בב' טעמי והתי'ו בצירי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וינתן ל. וינתן ד.

*ט, יס - ומשלח ◊ רש"ש: ומשלוח מ"ו ◊ קמחי: וב"כ ח"ו ◊ מקורות: ומשלח ש, ד, קמ, מ"ק-ל, ש, י, מ"ג ג יג, מ"ק-א, ל, יש' יא יד. ומשלוח ל, מ"ש. ◊ סדר ההערות אינו ברור: ומשלוח מ"ו בכ' ח"ו מנות ככפנים

*ט, לא - לקים ◊ רש"ש: לקיים ◊ קמחי: לא כן אלא ככפנים ביד א' ◊ מקורות: לקים ל, ש, קמ. לקיים ד.

דניאל

מהדורות 'דעת מקרא' לדניאל טרם הופיעה. הנתונים מופיעים כאן על פי רשימות הר"מ ברויאר, ואני מודה לו על שהרשה לי להשתמש בהן.

א, ה - מפתבג ◊ רש"ש: מפתבג ב' מלין ומקף ביניהם וכן כולם ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מפתבג ל, קמ, מ"ש, מ"ג-קמ ח. מפתבג ש, י. מפתבג ד.

א, ח - יתגאל¹ < יתגאל ◊ רש"ש: ה'א' בקמץ ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יתגאל ל, ש, ד. ◊ בתנ"ך-קמחי מסומנת עיגולית גם על המלה יתגאל השנייה בפסוק (שניקוד הא' בה בקמץ?). שמה סומנה ההערה הראשונה (שהייתה על פי רשימה כלשהי) שלא במקומה, ונתחלפו לקמחי שתי המלים גם בבדיקתו החוזרת.

ב, כג - וגבורתא ◊ רש"ש: בספרי ספרד התי'ו רפה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וגבורתא (ות רפה) ל, ש, ד. ב, כג - הודעתנא ◊ רש"ש: בספרים מדויקים וכ"י התי'ו בסג"ל. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הודעתנא ל, מ"ש, מ"ק-ל. הודעתנא ש, י, ד.

ג, ו - שעתא ◊ רש"ש: בס' מדויקים העי'ן בח"פ והתי'ו רפה וכן כולם. מ"ש. ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: שעתא ל, ש, ד.

ג, כג - תלתהון ◊ רש"ש: גם התי'ו שני' דגושה. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: תלתהון ל, ש, ד. ד, יא - ענפוהי¹ ◊ רש"ש: צ"ל הפ"א רפה וסי' ענפוהי רפי' אנפוהי דגשין ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ענפוהי (פ רפה) ל, ד.

ד, טו - פשרא¹ ◊ רש"ש: הרי"ש בצירי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: פשרא¹ ל, ש, ד. ד, יח - לכלא¹ < לכלא-בָּה ◊ רש"ש: במקף כי הוא מאי"ל. והבי'ת רפה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לכלא-בָּה (ב רפה) ל, ש, ד.

ד, כד - ועויתך ◊ רש"ש: וא"ו שני' קמוצה. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ועויתך ל, ש, ד. ד, כד - ארכא ◊ רש"ש: הכ"ף רפה. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ארכא (כ רפה) ל, ש, י. ארכא ד. ◊ המלה מסתיימת בתנ"ך-קמחי בא' ובכתב-יחיד היא מסתיימת בה', אך קמחי לא התייחס כאן לכתב.

ד, ל - שצרה ◊ רש"ש: העי'ן בשוא לבד. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: שצרה ל, ש, ד. ה, ו - וארכבתה ◊ קמחי: בכ' הכף רפה וה"ב דגש ◊ מקורות: וארכבתה ל, ד, מ"ש. וארכבתה מ"ש. ה, ח - ופשרא ◊ רש"ש: ופשרה ק' [גרשם באותיות מרובעות] כ"ה למערבאי ◊ קמחי: כן בכתר ◊ מקורות: ופשרא כ' ופשרה ק': ל, קמ, מ"ש, מע, מ"ג-ל ד, ד, מס-ד פח. ופשרא כ' וק' ד מד-ל. ופשרה כ' וק' מד-ד.

ה, כא - שוי (בלי הערה על קרי) ◊ רש"ש: שויו ק' [גרשם באותיות מרובעות]. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: שוי ל. שוי וי בלי ניקוד) ש, י, ד. ◊ הקרי בכל המקורות הוא שויו. המחלוקת היא רק על סימון ניקוד הקרי.

ז, ד - הקימת ◊ רש"ש: ה"ה בח"ק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הקמת/הקימת ל,ש₁, מ"ש: הקמת ד, מ"ק-ד. הקמת מ"ש.

ז, ו - וְלֹא ◊ רש"ש: צ"ל הלמ"ד בפתח ע"פ מס' ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: וְלֹא ל,ש₁,ד.

ז, ס - דִּלֵּק ◊ רש"ש: הלמ"ד בחירק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: דִּלֵּק ל,ש₁,ד.

ז, יט - לִיִּצְבָּא ◊ רש"ש: צ"ל הצד"י בקמץ ולא בחירק ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לִיִּצְבָּא ל,ש₁. לִיִּצְבָּא ד.

ט, ח - אֲדָנִי ◊ רש"ש: צ"ל הו"י מ"ש וכ"ה ע"פ מס"ר ◊ קמחי: כן בכת"ר ◊ מקורות: ח' (שם הויה) ל,ש₁קמ, מ"ש, מס-ד אד 23. אדני ד.

ט, כד - חֲטָאוֹת ◊ רש"ש: חָטָא קרי. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: חֲטָאוֹת כ' חטאת ק' ל,ש₁,ד.
יא, כו - פִּתְּבִּגּוּ ◊ רש"ש: פִּתְּבִּגּוּ ב' מלין וע"ל א' ה' ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: פִּתְּבִּגּוּ ל,קמ, מ"ש.
פִּתְּבִּגּוּ: ש₁,ד.

עזרא

ב, מו - שְׁמַלִּי ◊ רש"ש: שְׁמִי קרי ובס"ן ◊ קמחי: ב"כ כפפנים ◊ מקורות: שְׁמִי [שְׁמִי קרי] ל,ד.
שְׁמִי [שְׁמִי קרי] מ"ש.

ד, ז - אֶרְתַּחֲשֵׁשְׁתָּא ◊ רש"ש: הַשְׁנִי בַסִּין וכן כולם ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אֶרְתַּחֲשֵׁשְׁתָּא: ל,ש₁ ו, יד, מ"ש. אֶרְתַּחֲשֵׁשְׁתָּא ד. [וכן להלן].

ד, יב - יָחִיטוּ ◊ קמחי: ב"כ יחיסו בפתח ◊ מקורות: יָחִיטוּ ל,ד.

ו, ב - דְּכִרְוֹנָה ◊ רש"ש: לְפִירֵשִׁי בַמִּפִּיק ◊ קמחי: ב"כ כפפנים ◊ מקורות: דְּכִרְוֹנָה ל,ד.

ח, יג - יְעוֹאֵל כ' יְעִיאל ק' ◊ רש"ש: והמש"כ יְעִיאל כ"כ וקרי ביו"ד. וכ"ה ע"פ המס' ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יְעִיאל ל,קמ, מ"ש, מ"ג-ל, דה"א ט לה. יְעוֹאֵל כ' ד.

ח, כב - חֵיל וּפְרָשִׁים ◊ רש"ש: מִפִּי רִשִּׁי גִרְאָה שְׁהִי כְתוּב בַּסִּפְרוֹ רַכְבּ. מ"ש ◊ קמחי: ב"כ כפפנים
◊ מקורות: חֵיל ל,ש₁.

נחמיה

ב, יג - שָׁבֵר ◊ רש"ש: לְפִירֵשִׁי בַשִּׁין וְלִרְאֵבֵעַ ורד"ק בסין ◊ קמחי: כן (ולאחר המלים "לְפִירֵשִׁי בַשִּׁין") ◊ מקורות: שָׁבֵר ל,ש₁. שָׁבֵר ד. ◊ תשובת קמחי תמונה, שהרי בכל המקורות ש"ן שמאלית. אולי התייחס דווקא לשיטת ראב"ע ורד"ק?

ג, לו - וְאַל־תִּכַּסּ ◊ רש"ש: בכל המדויקים כתיב ואל וקשיא לי כי היא דעת מדגנחאי. מ"ש ◊ קמחי: ב"כ כפפנים ◊ מקורות: וְאַל תִּכַּסּ ל,ש₁קמ,ד, מד-ד. אַל תִּכַּסּ מַע-ד.

ה, ה - יִדְּיָנוּ ◊ רש"ש: ח"י ע"פ מס' ס"פ בראשית ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יִדְּנֵנוּ ל,ש₁,ד.
ו, ג - גְּדֻלָּה ◊ רש"ש: מִזֵּי מִסֵּ' אֶסְתֵּר ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: גְּדוּלָּה ל,קמ, מ"ש, מ"ג-ד אס' ד א. גְּדֻלָּה ד.

ו, טז - וִירָאוּ (בלי מתג) ◊ רש"ש: לְפִי הַמַּסֵּ' צ"ל מתג ביו"ד כי הוא משורש ירא. ולפי' רש"י בלא מתג. כי לפי' הוא משרש ראה. ◊ קמחי: ב"כ במתג ◊ מקורות: וִירָאוּ ל,ש₁. וִירָאוּ (בלי מתג) ד.

ז, מג - לַהֲדוּתָהּ - לַהֲדוּתָהּ ק' ◊ רש"ש: והמש"כ ברוב ס' לַהֲדוּתָהּ וקרי בוא"ו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: לַהֲדוּתָהּ כ' וק' ל,קמ, מ"ש, מ"ס-ד 6. לַהֲדוּתָהּ ק' ד.

ז, נח - יַעֲלֵא ◊ רש"ש: הֵעִיץ בְּשׁוֹא לְבָדוּ ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: יַעֲלֵא ל, מ"ש. יַעֲלֵא ד.

ז, סב - אֲרַבְעִים ◊ רש"ש: בַּסִּי מְדוּיָקִים וְאַרְבַּעִים בּוֹא"ו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: אֲרַבְעִים ל,ש₁קמ, מ"ש, מ"ס-ד 31. אֲרַבְעִים ד.

ז, אחר פס' טז - טוֹסִיָּהּ וכו' ◊ רש"ש: בַּמִּקְצֵת סִפְרִים כ"י לֹא נִמְצָא פֶסֶק זֶה וְעַי' מ"ש. ◊ קמחי: כן לֹא נִכְתַּב הַפֶּסֶק [= הַפֶּסֶק] ◊ מקורות: הַפֶּסֶק אֵינוּ מוֹפִיעַ בְּכ"י ל,ש₁,ד.

ט, ג - רַבִּיעִית, ורביעית ◊ רש"ש: לְפִי הַמַּסֵּ' דַסִּי יִחְזָקָאֵל שְׁנֵיהֶם ח"י קְדָמָה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות:

רביעית... ורביעית לקמ, מ"ש, מ"ג-ל במ' טו ה, מ"ג-ד יח' מח כ. רביעית... ורביעית ד.
ט, טו - נתתה ◊ רש"ש: צ"ל נתת מס' כ"י וכ"ה במס' פ' תרומה ◊ קמחי: בכתר נכתב כפפנים רק גראה
שנכתב ההי אח"כ כי אינו שזה לכל היין ◊ מקורות: נתתה ל, ש, קמ, ד, מ"ש, מ"ג-קמ תה' טא ו,
מ"ק-ל שם. נתת מ"ש, מ"ג-ל ש' מ ז, מ"ג-ד ש' כה כא, מ"ק-ל, ש, שם טו. ◊ לפי ברוריא,
כתיב תיבה זו תלוי במחלוקת מסורה; וראה על כך מ"ג-ד ש' מ ז. מחלוקת המסרנים משתקפת
בתיקון שבכתר.

ט, לה - נתתה, ◊ רש"ש: נתת בלא ה' וע"ל פ' [=פסוק] טו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: נתת ל, ש, קמ,
מ"ש, מ"ג-ל ש' מ ז, מ"ג-קמ תה' טא ו, מ"ג-ד ש' כה כא. נתתה ד.

ט, לו - נתת ◊ רש"ש: דין צ"ל נתתה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: נתתה ל, ש, קמ, מ"ש, מ"ג-ל ש' מ ז,
מ"ג-קמ תה' טא ו, מ"ג-ד ש' כה כא. נתת ד.

י, לט - מעשר ◊ רש"ש: העיין בחפ"מ מס' ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מעשר ל, ש, מ"ש, מ"ק-קמ. מעשר
ד.

יא, א - גרלות ◊ רש"ש: גרלות כצ"ל מס' ר"פ אחרי ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: גרלות ל, ש, קמ, מ"ש,
מ"ג-ל דה"א כד ה, מ"ג-ד ו' טז ח. גרלות ד, מ"ק-ד.

!!יא, יב - עשי ◊ רש"ש: עשה בה"א ע"פ מס' פ' ויקהל ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: עשה ל, ש, קמ, מ"ש,
מ"ג-ל ד, ש' לה לה. עשי ל, ד.

יב, י - ואלישיב הוליד את יורדע ◊ רש"ש: בלי מלת הוליד מ"ש ◊ קמחי: ל"כ רק כפפנים
מקורות: ואלישיב את יורדע ל, קמ, מ"ש, מ"ק-ל, קמ. ואלישיב הוליד את יורדע ד. ◊ עדות קמחי
מזורה, שהרי בכל המקורות (חוץ מ"ד) - המלה הוליד אינה כתובה פה, וקרוב הדבר שטעה קמחי,
והסתכל בכתר באחת משתי הופעות הוליד האחרות שבפסוק זה. ייתכן גם שקמחי הבין בטעות
שההערה מתייחסת למשפט "וישוע הוליד את יויקים" שבשורה הקודמת, כי הקו מסומן בין שתי
השורות, כך:

וישוע הוליד את יויקים ויוקים הוליד

את אלישיב ואלישיב הוליד את יורדע

יב, כב - הפרסי ◊ קמחי: בקמץ הפ' בכ"ת ◊ מקורות: הפרסי ל. הפרסי ד, מ"ק-ד?

יב, מג - עד מרחוק ◊ רש"ש: בלי מלת עד וע' מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מרחוק ל, ש, קמ ויד
ראשונה, מ"ש. עד מרחוק ד, קמ (ובגיליון).

יג, א - עמוני ◊ רש"ש: ח"ו. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: עמוני ל, ש, קמ, מ"ש, מ"ג-ש, דב' כב
ד. עמוני: ד.

יג, ב - את הקללה ◊ רש"ש: בלי מלת את. מ"ש ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: הקללה ל, ש, קמ, מ"ש,
מ"ק-ש. את הקללה: ד.

יג, ט - והלבונה ◊ רש"ש: ח"ו. מס"ק ◊ קמחי: ל"כ רק כפפנים ונמס' כ". ובמס"ג ג"כ נמסר והלבונה
ב' ומלא, ומהם עמונים. דב"א ט, כ"ט. ואומרה ויטהרו דין ◊ מקורות: והלבונה ל, קמ, ד, מ"ג-א יש'
טו ג, מ"ק-ק שם. והלבונה ש, מ"ש, מ"ק-ד כאן; יש' טו ג.

יג, יב - מעשר ◊ רש"ש: צ"ל העיין בשו"א לבדו ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: מעשר ל, ש, מ"ש, מ"ק-קמ
י לט. מעשר ד.

נספח ו: מחיקות ותיקונים בכתר – על פי עדות רמ"י קמחי

(מקומות תחסינים כיום מן הכתר מסומנים בכוכב; לאחר סימן ◊ הערה שלי [י"ע])

- 1.* בראשית ט, כט ויהיו. קמחי: ב"כ כת[וב] ויהיו. א[ך] כתוב עליו שהסופר טעה, ובצידו כ[...]. המגרי [ויהי] במקום ויהיו. ◊ ראה דיון לעיל, סעיף 1.2.2.
- 2.* שמות לד, א פסל לך. קמחי: בכת"ר סב"ה. ועוד בכ"י בשנים ס' וברביעי פ". ◊ ראה דיון לעיל, סעיף 2.1.2.
- 3.* ויקרא כה, י יובל הוא (קרי היא). קמחי: ב"כ ביוד ונראה כי נתקן אח"כ. ◊ ראה דיון לעיל, סעיף 1.2.1.
4. דברים לא, כא נשבעתי. קמחי: ב"כ בפתח ונראה כי נמחק. ◊ משמע שתוקן מקמץ לפתח. על תיקון זה, שהוא תיקון משיטת בן-נפתלי לשיטת בן-אשר, העיר גם ייבין, כתר, עמ' 16.
5. יהושע כא, לה. קמחי: עי' דה"א ו' סג-סד. גם ב"כ כפפנים בלי ב' פסוקים ויש סימן כי נכת[בו] על הגליון ונמחק אח"כ. ◊ על מקום זה העיר מ' גלצר, "מלאכת הספר של כתר ארם צובה", ספרות יס (תשמ"ט), עמ' 185 הערה 15 (בשם קמחי).
6. שמואל ב ז, כב ככל. קמחי: בכל בבית. מ"ש. ובכתר ניכר שנמחק ה"ב ליכ והמס"ק נמחק ג"כ בקולמס'. ◊ גם כאן העיר קמחי על שינוי חשוב בכתר. במקום זה חלוקים כתב-היד: רובם ול, ק, ש[...], גורסים כאן בכל, כשיטת הכתר לפני התיקון. הערת מסורה גדולה של ל תומכת בנוסח ככל, שהוא נוסח הכתר לאחר התיקון (וכן נוסח ד; ראה מה שהביא ר"מ ברויאר ב"הנוסח ומקורותיו" לספר שמואל במהדורת "דעת מקרא"). הערת מסורה בכתב-היד ל"מ לגביאים (ולשעבר קהיר, גוטהייל 27) מוסרת כאן על מחלוקת מדינחאי ומערבאי (מדינחאי בכל, מערבאי ככל). תודה לרב ברויאר שהעמידני על כך. לדבריו, יש מקום למחשבה שנתחלף כאן נוסח המחלוקת. וראה: ייבין, כ"י קרוב, עמ' כג.
7. ישעיה מא, ב כעפר. קמחי: כן ב"כ בכף אבל נראה כי נתקן בדיו חדש ומחוק מעט. ◊ קשה להבחין בכך בתצלום. ב"מאורות נתן" מופיעה השאלה אם האות כ נקודה בצירי (כנוסח רו"ה), והתשובה – בסגול.
8. ישעיה נט, יט ויראו. רש"ש: וייראו בב' יודין. מ"ש. קמחי: ב"כ כפפנים ונראה מחק רחב. והמס"ג מונה ה' ונשמרתם. מערב. אל ח'. יברכנו. את שם ה'. ◊ התיקון ניכר בבירור.
9. ירמיה יז, ב על גבעות. רש"ש: בס"א ועל בוא' וכ"ה בתי. מ"ש. וכן מצאתי בהגהות. קמחי: וב"כ ח' וניכר כי נמחק. ◊ קשה להבחין בכך בצילום.
10. ירמיה לט, ג סמגרי-נבו. רש"ש: י"ס מלה חדא. ועכ"פ אין לחלקו לב' שיטין. קמחי: וב"כ נראה כי נמחק לב' מלין. ◊ קשה להבחין בכך.
11. יחזקאל כב, יח סגים. רש"ש: סגים. מ"ש. קמחי: וב"כ כפפנים וניכר כי נמחק ה' הראשון. ◊ נראה בבירור.
12. יחזקאל כה, יג ונטיתי. רש"ש: ח"ק. קמחי: כן, וניכר כי נמחק ונמסר לי' חסיד. ◊ נראה בבירור.
13. מלאכי א, ח תגישון. רש"ש: תגשון ח"י. מס"ק. קמחי: ליכ רק מ"י ונמסר לי'. ונכר כי נמחק ונתקן ביוד. ◊ האותיות ישון בכתב כהה, ואפשר שנמחקו האותיות הקודמות ונכתבו מחדש.

14. תהלים נד, ב כבוא. רש"ש: ח"ו. קמחי: כן. ב"כ בבא ח"ו ונראה כי נמחק הוא. התיקון נראה בבירור.
- 15*. נחמיה ט, טו נתת. רש"ש: צ"ל נתת מט' כ"י, וכ"ה במס' פ' תרומה. קמחי: בכתר נכתב כבפנים רק נראה שנכתב ההי אח"כ כי אינו שוה לכל היין. הנוסח ומקורותיו, מהדורת "דעת מקרא" לנחמיה, שם, הקובע שבמקום זה יש מחלוקת מסרנים, ומכריע כנוסח נתת (ושהוא נוסח הכתר לאחר התיקון).
16. דברי הימים ב יח, ל ואת הגדול. רש"ש: המ"ש הכריע שצ"ל את בלא [ויו]. קמחי: כן ונראה כי נמחק הוא. נראה בבירור.
17. דברי הימים ב כ, ח וישבו"בה (המקף סומן בעט). רש"ש: בטפחא ובמקף והבי"ת בה רפוי' והיא נקראת מאיילא. קמחי: כן אך המקף נראה כי נמחק. קשה להבחין במקף, אף שהוא נצרך על פי חוקי הסעמים.
18. דברי הימים ב כג, א השביעית. רש"ש: ח"ק. מ"ש. קמחי: כן. ונראה כי נמחק. בתצלום קשה להבחין במחיקה.

נספח ז: ההסכם בין צבי-הירש בנו של רש"ש ובין תלמידו

בעז"ה

שפת אמת תכון לעד איך אמוץ [אמת וצדק] שנעשה בפנינו עדים הח"מ התקשרות למז"ס בין הגי תרי הצדדים ה"ה [הרב הגדול] הרבני המופלג מו"ה [מורנו הרב] בנימין [בן] אברהם ז"ל ובין הרבני המופלג מו"ה צבי הירש שלום שכנא נ"י סופר סתומ [ספרים תפילין ומוזות]. ונעשה לפנינו עדים הח"מ בקגאנאס [בקניין גמור אגב סודר] כדת איך שהרבני מו"ה צבי סופר סתומ הנ"ל התחייב א"ע [את עצמו] ללמוד לבנו של מו"ה בנימין הנ"ל הבחור הנעלה כמר דוד חי מלאכת אומנות כתיבת סתומ בלי שום ערמה ומרמה הכל באמונה כפי השגת ידו על משך שלשה שנים רצופים מיום דלמטה. גם ללמוד עמו שיעור גמרא בכל יום, ושאר לימודים ודינים הצריכים לאומנות הנ"ל. והבחור הנ"ל מחויב לציית את מוהר"ץ הנ"ל כפי אשר יצוה עליו במלאכתו הנ"ל או בלימודו כל ימי משך שלשה שנים הנ"ל. ומו"ה בנימין הנ"ל התחייב א"ע ליתן למוהר"ץ הנ"ל בשכר לימוד האומנות הנ"ל סך תשע מאות גרו"ש טורקיש מ"ס [?] היינו שלש מאות גרו"ש יתן לו תומי [תכף ומיד], ועוד שלש מאות גרו"ש יתן לו בר"ח מרחשוון הבע"ל [הבא עלינו] ועוד שלש מאות גרו"ש יתן לו בסוף כל שנה [ראשונה] משלשה שנים הראשונים מאה גרו"ש. וקיבלו ע"ע [על עצמם] מוהר"ב הנ"ל ובנו הנ"ל באו"ש ובח"ח ובשד"א ובת"כ בפ"מ [באלה ושבועה ובחרם חמור ובשבועה דאורייתא ובתקיעת כף בפנינו ממש] שלא יעזוב הבחור הנ"ל את מוהר"צ הנ"ל במלאכתו הנ"ל ולא ילך מאתו כל ימי משך ג' שנים הנ"ל, רק יעסוק עמו באמונה כפי אשר יצוה עליו כל ימי משך הנ"ל. גם שו"י אנפשי' הבחור הנ"ל חדי"א [חתיכא דאיסורא] ואסר ע"ע ופסל כל מלאכתו אשר יעסוק בעסק סתומ בלי רשות מוהר"ץ הנ"ל כל ימי משך ג' שנים הנ"ל. ובאם שיעזוב הבחור הנ"ל את מוהר"ץ בתוך משך הנ"ל אזי התחייב א"ע הרבני מוהר"ב הנ"ל אבי הבחור הנ"ל בחוב גמור ואמיתי מעתה ומעכשיו בקגאנאס ליתן למוהר"ץ הנ"ל סך אלף גרו"ש טורקיש, וגם אם יחזור מוהר"ץ הנ"ל ולא ירצה להחזיקו כל ימי משך הנ"ל אזי מחויב ליתן

למוהר"ב אלף גרו"ש, וע"ז יושלש שני שט"ח [שטרי חוב] ת"י [תחת ידי] השליש המרובה, א' בח"י [בחתומת ידי] מוהר"ב הנ"ל, וא' בח"י מוהר"ץ הנ"ל כל א' על אלף גרו"ש, וכל מי מהצדדים שיעבור על תנאו הנ"ל אזי מחויב השליש להחזיר ב' השט"ח לצד המקיים. רק זאת בפירוש הותנה אם ירצה מוהר"ץ הנ"ל לנסוע לאר"צ [לארם צובה] בענין הגהת התנ"ך הידוע מבי"א [מבן אשר] בתוך משך הנ"ל אזי לא יוכלו מוהר"ב ובנו לעכב עליו, ואין עליו שום חיוב תשלומין מהאלף גרו"ש הנ"ל ומחויבים ב' הצדדים לגמור ימי משך הנ"ל בענין התקשרותם הנ"ל אחר כוא מוהר"ץ הנ"ל מא"צ [מארם צובה]. אמנם אם ירצה הבחור הנ"ל לנסוע עמו לא"צ, אזי מחויב מוהר"ץ הנ"ל ללמוד אתו גם שמה שיעודו הרגיל, גם ללמדו אומנות הנ"ל בעת הפנוי לו, גם להרגילו בהגהה אשר יעסוק שמה בהגהת התנ"ך הנ"ל. אמנם בענין הוצאות נסיעת הבחור לא"צ הברירה נתונה ביד מוהר"ב הנ"ל היינו אם יתן מוהר"ב הנ"ל כל ההוצאות בנו מנסיעתם עד חזרתם לשלום לפה עה"ק יהיו כל המתנות אשר ישיג ויקבל שמה יהי שייך לו לבדו, ואין למוהר"ץ שום חלק בו, רק בתנאי ובאופן שיעסוק עמו גם שמה באמנה כפי אשר יצוה עליו מוהר"ץ, ואם מוהר"ץ יקח אותו אתו עמו על הוצאות שלו, אזי כל המתנות והמשכורות אשר ישיג וירויח שמה בנו הנ"ל יהי שייך למוהר"ץ הנ"ל לבדו ואין למוהר"ב ובנו הנ"ל שום חלק בהם. וכל הנ"ל נעשה בת"כ בפ"מ ובקגאג"ס במדל"ב [כמנא דכשר למקניא ביה] כד"ת ובכל אופן היר"ם ע"פ ד"ת ותקח"ל [היותר מועיל על פי דבר תורה ותקנת חז"ל] דלא כו' ודלא כו' [דלא כאסמכתא ודלא כסופי דשטרין] והביטול ופיסול כו' לדעת הרשב"א ז"ל, וליותר תוקף ועוד באו הצדדים הנ"ל עה"ח [על החתום], וגם הרב מו"ה יוחנן צבי הירש נ"י נכנס בערבות מדין ערב קבלן בעד מוהר"ב ובנו הנ"ל לאשר ולקיים ככל המבואר לעיל, וזאת באנו לפרש מה שמבואר לעיל שרשות ביד מוהר"ץ לנסוע לא"צ הוא דווקא אחר כלות משך שנה מיום דלמטה. ולראי' באנו אנהנו כולנו עה"ח יום ד' ט"ו מנחם אב שנת ברכה וישועה לפ"ק [= תרכ"ד 1864] פה עה"ק ירושלם ת"ו

נאם בנימין בן ר' אברהם ולהה	נאם צבי הירש בלא"א... (ז) שלום שכנא גר"ו
ונאם	ונאם דוד חי

בפנינו עדים הח"מ חתמו א"ע הצדדים הנ"ל היינו הרבני המופלג מו"ה בנימין במו"ה אברהם ז"ל ומו"ה צבי הירש במו"ה שלום שכנא גר"ו סופר סתם בח"י ממש על כל תוקף התקשרות המבואר לעיל, ובפנינו נעשה ככל התקף ועוד הנ"ל בקגאג"ס כד"ת, וגם בפנינו עדים נכנס הרב מו"ה יוחנן צבי הירש נ"י בערבות ונעשה ע"פ כד"ת כנ"ל וחתם א"ע בח"י ממש על הערבות הנ"ל ולראי' באנו עה"ח יום הנ"ל חמשה עשר שנת הנ"ל פה עה"ק הנ"ל וגם קנינו מאת הבחור הנעלה כמר דוד חי במו"ה בנימין הנ"ל בקגאג"ס כד"ת למו"ה צבי סופר סתם נ"י הנ"ל, וגם קיבל ע"ע הבחור הנ"ל בפנינו עדים ח"מ באו"ש ובח"ח כו' כנ"ל שלא לעזוב את מוהר"ץ הנ"ל במלאכתו כל ימי משך הנ"ל ולאשר ולקיים ככל המבואר לעיל וחתם את עצמו בחתומת ידיו ממש על כל הנ"ל ובכן אשרגוהו וקימנהו כדחיו יום ד' חמשה עשר מנחם אב שנת הנ"ל פה הנ"ל

נאם ישעיהו ראובן משווערבנא	ראיתי חתימת ידי האנשים הנ"ל ר"ב ור"צ והבחור דוד הנ"ל
ונאם יוסף משה קתנין (ז)	ראיתי חתימות ידי האנשים הנ"ל ר"ב ור"צ והבחור דוד הנ"ל

ביבליוגרפיה

- אלוני, העתקי הכתר = ג' אלוני, "העתקי כתר ארם צובא בירושלים ובגולה", בית מקרא עז (תשל"ט), עמ' 193-204.
- בויארסקי, עמודי שש = ש"ש בויארסקי, עמודי שש, ירושלים תרנ"א.
- בן-צבי, כתר התורה = י' בן-צבי, "כתר התורה של חלב", בתוך: כתבי מפעל המקרא של האוניברסיטה העברית, א: מחקרים בכתר ארם צובה, ירושלים תש"ך, עמ' א-ט.
- ברויאר, כתר = מ' ברויאר, כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא, ירושלים תשל"ז.
- גושן, אותנטיות = מ' גושן-גוטשטיין, "האותנטיות של כתר חלב", בתוך: כתבי מפעל המקרא של האוניברסיטה העברית, א: מחקרים בכתר ארם צובה, ירושלים תש"ך, עמ' י-לז.
- M. H. Goshen-Gottstein, "Biblical Manuscripts in the United States", *Textus* II (1962), pp. 53-59
- הלבנון, כתר תורה = "כתר תורה", הלבנון, שנה א, תרכ"ג (1863), עמ' 16, 23, 30, 31, 76 (השני) [שם הכותב אינו מופיע].
- זיסקינד, יפה עינים = רבקה זיסקינד, ר' אריה ליב יעלין וחיבורו "יפה עינים", ירושלים תשל"ג.
- זר, מאורות נתן = ר' זר, "מאורות נתן לר' יעקב ספיר", לשוננו נ (ניסן, תמוז תשמ"ו), עמ' 151-213.
- ייבין, כ"י קרוב = י' ייבין, "כתב-יד קרוב מאוד לכתר ארם צובה: לו", טקסטוס יב (תשמ"ה), עמ' א-לא.
- ייבין, כתר = י' ייבין, כתר ארם צובה ניקודו וטעמיו, ירושלים תשכ"ט.
- I. Yeivin, "The Division into Sections in the Book of Psalms", *Textus* VII (1969), pp. 76-102
- ילין, אבותינו = י"י ילין, אבותינו, ירושלים תשכ"ו.
- יעלין, קול אריה = א"ל יעלין, שו"ת קול אריה, וילנא תרל"ב.
- לוינגר, תיקון ס"ת = ד"ש לוינגר, "תיקון ספר תורה של ר' יו"ט ליפמן מילהוזן", סיני ס (תשכ"ז), עמ' רלז-רסח.
- ספיר, אבן ספיר = י' ספיר, אבן ספיר, ליק תרכ"ו.
- עופר, ספר התמיד = י' עופר, "פרשיות 'ספר התמיד' מברצלונה", מגדים ד (תשרי תשמ"ח), עמ' 67-74.
- עופר, קאסוטו = י' עופר, "כתר ארם צובה לאור רשימותיו של מ"ד קאסוטו", ספונות יט, ס"ח ד (תשמ"ט), עמ' 277-344.

J. Penkower, "Maimonides and the Aleppo = והכתר
Codex", *Textus* IX (1981), pp. 39-128

ריבלין, יוסף זוגדל = א' ריבלין, הצדיק ר' יוסף זוגדל מסלאנט ורבותיו, ירושלים תשמ"ג.

שמוש, כתר. = א' שמוש, הכתר - סיפורו של כתר ארם-צובה, ירושלים תשמ"ז.
תדהר, חלוצי הישוב = ד' תדהר, אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוגיו, ירושלים תש"ז-תשל"א.

תח"י = א"ל פרומקין, א' ריבלין, תולדות חכמי ירושלים, חלק ג, ירושלים תרפ"ט.

כתבי-יד של מקרא, מקורות מסורה וקיצורים

א = כתר ארם צובה

ב = כתב-יד המוזיאון הבריטי Or. 4445

ל = כתב-יד לנינגרד, פירקוביץ' B19^A

ק = כתב-יד קהיר של הנביאים

קמ = כתב-יד קיימברידג' Add. 1753

ש = כתב-יד ירושלים 24⁰5702 (לשעבר ששון 507)

ש₁ = לשעבר ששון 1053

א"ת = אור תורה

ד = דפוס מקראות גדולות, ונציה רמ"ד-רמ"ו

יהב"י = יקותיאל הנקדן בן יהודה

כ, כת' = כתיב

כו"ק = כתיב וקרי

מ"ג = מסורה גדולה

מד = מדינחאי

מ"נ = מאורות נתן

מע = מערבאי

מ"ק = מסורה קטנה

מ"ר = מסורה רבתי, בסוף ד

מ"ש = מנחת ש"י

ע"ה = עין קורא (ליהב"י)

פס = רשימת הפסקים

ק' = קרי

רוו"ה, וו"ה = ר' וולף הידנהיים

